

INICIJATIVE ZA ODRŽIVI TURISTIČKI RAZVOJ NA PRIMJERU GRADOVA ROVINJ I DUBROVNIK

Tomić, Petra

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:728636>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-22**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVA

Petra Tomić

INICIJATIVE ZA ODRŽIVI TURISTIČKI RAZVOJ NA
PRIMJERU GRADOVA ROVINJ I DUBROVNIK

Završni rad

Karlovac, 2019.

Petra Tomić

**INICIJATIVE ZA ODRŽIVI TURISTIČKI RAZVOJ NA
PRIMJERU GRADOVA ROVINJ I DUBROVNIK**

SUSTAINABLE TOURISM

***DEVELOPMENT INITIATIVES ON THE EXAMPLE OF THE
CITIES DUBROVNIK AND ROVINJ***

ZAVRŠNI RAD

Veleučilište u Karlovcu

Poslovni odjel

Stručni studij ugostiteljstva

Kolegij: Turizam i okoliš

Mentor: dr.sc. Draženka Birkić

Matični broj indeksa: 0618613060

Karlovac, prosinac 2019.

SAŽETAK

Nekontroliran i loše upravljani razvoj turizma u priobalnim turističkim destinacijama za sobom povlači brojne negativne posljedice, a jedna od njih jeste i gubitak konkurentnosti i međunarodne tržišne pozicije. Ključan problem održivog razvoja turizma u priobalnim, tradicionalno turističkim destinacijama jeste kako postojeći razvoj masovnog i sezonskog turizma učiniti što je više moguće održivim. Predmet istraživanja ovog rada su inicijative za uspostavu održivog turističkog razvoja kako bi se umanjili negativni utjecaji masovnog i sezonskog karaktera turizma koji se odvija na uskom priobalnom pojasu.

Ovim završnim radom na primjeru priobalnih turističkih destinacija gradova Rovinja i Dubrovnika istražit će se inicijative za uspostavu održivog razvoja turizma. Gradovi Rovinj i Dubrovnik spadaju u vodećih deset turističkih destinacija u Hrvatskoj prema broju turističkih dolazaka i broju noćenja ostvarenih u komercijalnim smještajnim objektima. Ujedno će se kroz analizu ta dva grada ugrubo dati presjek aktivnosti po pitanju uspostave održivog turističkog razvoja u Istarskoj i Dubrovačko-neretvanskoj županiji.

Ključne riječi: Održivi turizam, turizam, grad Rovinj, grad Dubrovnik, analiza

SUMMARY

The uncontrolled and poorly managed development of tourism in coastal tourist destination entails a number of negative consequences, one of them being a loss of competitiveness and an international market position. A key problem for the sustainable development of tourism in coastal, traditionally tourist destinations is how to make the existing development of mass and seasonal tourism as sustainable as possible. The subject of research is the mass and seasonal character of tourism that takes place on the narrow coastal belt.

On the example of the coastal tourist destinations of the cities of Rovinj and Dubrovnik, this research will explore initiatives to establish sustainable tourism development. The cities of Rovinj and Dubrovnik are among the top ten tourist destinations in Croatia by the number of tourist arrivals and the number of nights spent in commercial accommodations. At the same time, an analysis of the two cities will give a rough cross-section of activities regarding the establishment of sustainable tourism development in the Istrian and Dubrovnik-Neretva counties.

Key words: sustainable tourism, tourism, city of Rovinj, city of Dubrovnik, analyze

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja	1
1.3. Struktura rada	1
2. ODRŽIVI TURISTIČKI RAZVOJ	3
2.1. Pojamno određenje održivog razvoja turizma.....	3
2.2. Načela održivog turističkog razvoja.....	6
2.2.1. Ekonomska načela.....	7
2.2.2. Ekološka načela.....	8
2.2.3. Sociokulturna načela	9
2.3. Međuovisnost načela održivosti	10
3. EKOLOŠKE OZNAKE	12
3.2. Zeleni ključ	12
3.3. Green Globe 21	13
3.4. Travellife	13
3.5. Plava zastava.....	14
3.6. Prijatelj okoliša	15
3.7. Eco domus	16
4. ANALIZA TURISTIČKIH DESTINACIJA NA KONKRETNOM PRIMJERU GRADA ROVINJA I DUBROVNIKA	17
4.2. Opće značajke gradova Rovinja i Dubrovnika	17
4.2.2. Prirodni i društveni resursi grada Rovinja i grada Dubrovnika	19
4.2.3. Stanovništvo i prostorna izgrađenost grada Rovinja i Dubrovnika.....	20
4.2.4. Plaže i plažni prostor	22
4.3. Analiza turističkih pokazatelja	28

- 4.3.2. Statistički podaci prometa i smještajnih kapaciteta grada Rovinja i Dubrovnika
28

5. ANALIZA INICIJATIVA ZA USPOSTAVU ODRŽIVOG TURISTIČKOG RAZVOJA NA PRIMJERU GRADOVA ROVINJ I DUBROVNIK	44
5.2. Nositelji ekoloških markica na području grada Rovinja i Dubrovnika	44
5.3. Aktivnosti gradske uprave i civilnog društva po pitanju održivosti	46
6. ZAKLJUČAK.....	52
POPIS LITERTURE.....	54
POPIS ILUSTRACIJA	56
Popis tablica	56
Popis grafova.....	57
Popis slika	57

1. UVOD

1.1.Predmet i cilj rada

Predmet istraživanja ovog završnog rada je održivi turistički razvoj grada Rovinja i grada Dubrovnika. U priobalnim destinacijama Hrvatske, zahvaljujući iznimno velikom i brzom rastu turizma, možemo očekivati probleme po pitanju onečišćenja okoliša, uništenja prirodne i kulturne baštine, a samim time i gubitak atraktivnosti turističkih destinacija što u konačnici dovodi do smanjenja atraktivnosti same turističke destinacije, gubitaka turista, smanjenje ekonomske koristi i ono najvažnije nepovratno saturiranog i degradiranog prostora, koji kao takav ostaje na uporabu lokalnom stanovništvu.

Cilj rada je metodom komparacije pokazati kako dvije tradicionalne, priobalne turističke destinacije u Hrvatskoj upravljaju turističkim razvojem i što čine kako bi destinaciju učinili što održivijom i konkurentnom na međunarodnom turističkom tržištu, te ujedno postigli pozitivne ekonomske učinke.

1.2.Izvori podataka i metode prikupljanja

Kako bi što bolje iznijeli tematiku ovog rada, podaci su prikupljeni putem relevantne stručne i znanstvene literature, istraživanjem, analiziranjem i proučavanjem, sekundarnih izvora podataka. Zbog toga su korištene različite znanstvene metode poput metode analize, metode deskripcije, metode komparacije i povijesne metode.

1.3.Struktura rada

Završni rad se sastoji od šest poglavlja. Prvo poglavlje je uvod, a nastavlja se drugim poglavljem koje nam objašnjava značenje pojma održivog razvoja turizma. Navode se načela održivog turističkog razvoja te pojedinačno objašnjenje istih. Treće poglavlje nam govori o ekološkim oznakama koji su nam kratko objašnjene, a kasnije će se vidjeti koja od destinacija posjeduje neke od navedenih. Četvrto poglavlje uključuje analizu odabranih turističkih destinacija gdje možemo vidjeti neke opće podatke o Rovinju i Dubrovniku, a zatim i analizu određenih turističkih podataka. U petom poglavlju ćemo analizirati zastupljenost inicijativaza uspostavu održivog turističkog razvoja u destinacijama ali i koje su aktivnosti lokalnog i

civilnog društva po pitanju održivosti. Zadnje poglavlje jeste zaključak, nakon kojeg slijede popis literature i priloga u vidu tablica i grafikona.

2. ODRŽIVI TURISTIČKI RAZVOJ

Današnje vrijeme ubrzanog razvoja, kako društvenog tako i gospodarskog temelji se na korištenju prirodnih resursa i prostora koji nas okružuje. Upravljanje održivim razvojem na globalnoj i lokalnoj razini je višeslojan proces koji je povezan s interakcijom državnih, gospodarskih i nevladinih menadžera i u izravnoj je vezi s okolišem, odnosno prirodnim resursima i ekološkim problemima današnjice.¹ Još od davnina došli smo do spoznaje kako su resursi ograničeni, no sve veća zagađenja te eksploatacija istih čime je značajno narušen taj segment, dovodi do konstatacije kako je potrebno provoditi mjere održivog korištenja okoliša. Kada govorimo o turizmu i održivom razvoju valja jasno naglasiti kako su to dvije međusobno uvjetovane varijable. Razvoj turizma ovisi o okolišu tj. njegovim prirodnim atraktivnostima pa možemo reći kako je uspješan razvoj turizma danas uvjetovan uspostavom održivog razvoja turizma. Koncept održivog razvoja turizma podrazumijeva, dakle, tri bitne odrednice: a) riječ je o dugoročnoj razvojnoj strategiji kojom se štiti i čuva okoliš, pri čemu se ne zaboravlja na potrebu ekonomskog probitka sadašnjih generacija, b) riječ je o konceptu koji zagovara uravnoteženu integracijsku razinu blagostanja odnosno c) riječ je o konceptu koji bi trebao biti univerzalno prihvatljiv, odnosno koji bi trebao biti primjenjiv u svim zemljama svijeta, neovisno o dostignutom stupnju gospodarskog razvoja, odnosno sociokulturnim i/ili političkim specifičnostima.² Pravilno upravljanje prostorom kao strateškim razvojnim resursom implicira dugoročno povećanje njegove razmjenske vrijednosti (ekonomske, ekološke i/ili estetske); neadekvatno, nemarno i/ili nedovoljno osmišljeno upravljanje prostorom obično ima za posljedicu njegovu postupnu degeneraciju, degradaciju, odnosno trajnu devastaciju.³

2.1. Pojmovno određenje održivog razvoja turizma

Iako je danas medijski vrlo eksponiran i čest pojam i sve više ulazi u svakodnevni vokabular teško da ćemo pronaći one koji i razumiju značenje pojma održivi razvoj turizma. Kako bi bolje shvatili održivi razvoj pokušat ćemo ga definirati na najjednostavniji način.

Danas postoje brojne definicije održivog razvoja, no on se spominje već 1973. godine u području održavanja šuma. Svoju popularnost doseže tek 1987. godine nakon Izvješća

¹ Črnjar, M., Črnjar K., **Mendžment održivog razvoja**, Rijeka 2009., str. 83

² Kunst, I., **Turizam i prostor-teorija i praksa održivog razvoja**, Institut za turizam, Zagreb 2012., str. 123

³ Ibidem., str. 124

svjetske komisije za okoliš i razvoj tj. Bruntlandovog izvješća-strategije " *Naša zajednička budućnost*". U tom izvješću dana je definicija održivog razvoja kao „razvoja koji zadovoljava potrebe sadašnjih generacija bez ugrožavanja mogućnosti budućih generacija da zadovolje svoje bitne životne potrebe“.⁴

Ovakav način upravljanja razvojem ne dopušta da se provode gospodarske aktivnosti koje povećavaju standard sadašnjih generacija, a da se pritom narušavaju mogućnosti zadovoljavanja potreba budućih generacija. Kako je već ranije spomenuto brojni autori daju svoje viđenje definicije ovog pojma. Prema Kušenu čovjekov je razvoj održiv ako se prirodni ekosustavi koriste kao resursi rasta proizvodnje i potrošnje, ali se sljedećim generacijama ne ostavljaju umanjene kakvoće i iskoristivosti. Konceptija održivog razvoja promiče kontrolirani rast i razvoj kroz maksimalno očuvanje i razumno korištenje resursa, a to dugoročno osigurava ekonomski i socijalni razvoj. Održivi razvoj se ostvaruje kroz dinamično gospodarstvo s punom zaposlenošću te kroz ekonomsku, socijalnu i teritorijalnu koheziju, visok stupanj obrazovanosti građana, visok stupanj zaštite zdravlja i očuvanja okoliša.⁵ Črnjar ističe da konceptija održivog razvoja zahtjeva:⁶

- Očuvanje prirodnih resursa i s tim u vezi fundamentalni zaokret u eksploataciji resursa,
- Veća učinkovitost u raspodjeli resursa i preraspodjeli bogatstva,
- Uvođenje novih tehnologija i poimanje razlike između rasta i razvoja,
- Odustajanje od aktivnosti koje bi mogle ugroziti buduće naraštaje,
- Uključivanje konceptije održivog razvoja kao filozofije u sve društvene, ekonomske i političke strukture.

Zbog sve većih gospodarskih prijetnji važno je postavljati pitanja na koji način i kojim metodama možemo upravljati održivim razvojem ali i ono što je najvažnije-unaprijed pobuditi svijest stanovništva o važnosti promjene načina života prema načelima održivog razvoja. Lokalna uprava ima nezamjenjivu ulogu i odgovornost u razvoju turizma na lokalnoj razini,

⁴Mičetić Fabić., M., **Uloga lokalne samouprave u planiranju i promicanju održivog razvoja u turističkim destinacijama**, Doktorska disertacija, Opatija 2017., str.25

⁵Ibidem., str. 26

⁶Ibidem., str. 27

ali nedovoljno poznaje i provodi koncept održivog razvoja u dokumentima strateškog planiranja.⁷

Ako malo dublje pogledamo problematiku, onda možemo vidjeti kako koncept održivog razvoja uključuje infrastrukturu, zdravstvo, obrazovanje, okoliš, turizam i sl., a ne samo područja industrije ili financijska i komercijalna područja. Kako bi se postigao održivi razvoj značajnu ulogu igra politička angažiranost. Njihovo uključivanje pokazat će širu sliku problema jer će se dotaknuti područja obuhvaćenih politikom. Neki od poznatijih događaja tj. konferencija koja je donijela dokumente prihvaćene od velikog broja zemalja je " *Deklaracija o okolišu i razvoju* " i " *Agenda 21*" donesena na Konferenciji Ujedinjenih naroda u Rio de Janeiru 1992. godine. Prema odluci UN-a doneseno je 17 globalnih ciljeva održivog razvoja:⁸

1. Iskorijeniti siromaštvo svuda i u svim državama
2. Iskorijeniti glad, postići sigurnost hrane i poboljšanu ishranu te promovirati održivu poljoprivredu
3. Zdravlje – osigurati zdrav život i promovirati blagostanje za ljude svih generacija
4. Osigurati uključivo i kvalitetno obrazovanje te promovirati mogućnosti cjeloživotnog učenja
5. Postići rodnu ravnopravnost i osnažiti sve žene i djevojke
6. Osigurati pristup pitkoj vodi za sve, održivo upravljati vodama te osigurati higijenske uvjete za sve
7. Osigurati pristup pouzdanoj, održivoj i modernoj energiji po pristupačnim cijenama za sve
8. Promovirati uključiv i održiv ekonomski rast, punu zaposlenost i dostojanstven rad za sve
9. Izgraditi prilagodljivu infrastrukturu, promovirati uključivu i održivu industrijalizaciju i poticati inovativnost
10. Smanjiti nejednakost unutar i između država
11. Učiniti gradove i naselja uključivah, sigurnim, prilagodljivim i održivim
12. Osigurati održive oblike potrošnje i proizvodnje
13. Poduzeti hitne akcije u borbi protiv klimatskih promjena i njenih posljedica

⁷Birkić, D., Čubelić Pilića, I., Kljajić Šebrek, J.(2014).; The role of local government in planning of sustainable tourism of coastal destination, 22nd Biennial International Congress, TOURISM & HOSPITALITY INDUSTRY 2014, Trends in Tourism and Hospitality Management, Original Scientific paper, ISSN 1848-4581, Opatija, 08.-09. May 2014.g.

⁸Birkić D, **Održivi turistički razvoj priobalne destinacije**, Doktorska disertacija, Opatija 2016., str. 114

14. Očuvati i održivo koristiti oceane, mora i morske resurse za održiv razvoj
15. Zaštiti, uspostaviti i promovirati održivo korištenje kopnenih ekosustava, održivo upravljati šumama, suzbiti dezertifikaciju, zaustaviti degradaciju tla te spriječiti uništavanje biološke raznolikosti
16. Promovirati miroljubiva i uključiva društva za održivi razvoj, osigurati pristup pravdi za sve i izgraditi učinkovite, odgovorne i uključive institucije na svim razinama
17. Ojačati načine provedbe i učvrstiti globalno partnerstvo za održivi razvoj.

Pod održivim razvojem u turizmu podrazumijeva se sposobnost turističke destinacije da ostane u ravnoteži s okruženjem, odnosno sposobnost da ostane konkurentan na tržištu usprkos pojavi novih i manje posjećenih destinacija te da privuče podjednako posjetitelje koji se vraćaju i one koji dolaze prvi puta.⁹Svjetska turistička organizacija (UNWTO, 2007), čvrstog je stava da su smjernice za održivi razvoj i održivo upravljanje primjenjive u svim oblicima turizma, u svim vrstama destinacija, uključujući masovni turizam i različite turističke segmente.

Tako da je UNWTO (2000), u skladu s općim konceptom održivosti, održivi razvoj turizma definirala kao:

[...] onaj koji zadovoljava potrebe današnjih turista i u isto vrijeme štiti prostor i povećava mogućnost održivosti za budućnost [...] projekt koji upravlja svim resursima na način da poštuje ograničenja ekonomske, socijalne i estetske kompatibilnosti dok zadržava kulturni integritet, esencijalne ekološke procese, bioraznolikost i sustave koji podržavaju život. Tijekom vremena UNWTO(2004) proširuje definiciju te naglašava da: „Održivi turizam treba da učini optimalnim korištenje prirodnih resursa..., poštuje sociokulturne autentičnosti zajednice domaćina..., osigurava održivo dugoročno poslovanje...“¹⁰

Ukratko, održivi turizam maksimalno čuva kvalitetu i vrijednost resursa za buduće generacije, pritom ostvarujući ekonomski dobre rezultate za razvoj gospodarstva same destinacije, ali i države.

2.2.Načela održivog turističkog razvoja

⁹Marušić M., Prebežac D., *Istraživanje turističkih tržišta*, Zagreb 2004., Adeco, str. 397

¹⁰Birkić, D., op.cit., str. 117

Zbog želje za bržom i većom zaradom dolazi do mimoilaženja s primjenom određenih načela koja nam pomažu uspostaviti ravnotežu s održivim turističkim razvojem. Uspostavljanje te ravnoteže značilo bi osigurati cjelovitu i dugotrajnu održivost turizma. Kada govorimo o načelima održivog razvoja turizma, zapravo govorimo o načinima na koji bi se pojedini subjekti u turizmu (javni sektor, privatni sektor, turisti, lokalno stanovništvo te ostale interesne skupine) trebale ponašati, a da se osigura postizanje održivosti, odnosno ono što se smatra ciljevima održivog razvoja.¹¹ Prema UNWTO-u održivi turistički razvoj treba moći osigurati optimalnu upotrebu resursa iz okoliša, poštivati sociokulturnu izvornost (autentičnost) domaćina te omogućiti održive dugoročne ekonomske aktivnosti. Iz ovih zadataka zapravo proizlaze i principi ili načela održivosti koji se odnose na različite aspekte održivog razvoja turizma.¹²

2.2.1. Ekonomska načela

Turistički razvoj uvelike pozitivno utječe na ekonomiju neke države. Može doći do značajnijeg povećanja bruto domaćeg proizvoda, otvaranja novih radnih mjesta ili privući domaće i strane ulagače u nove investicije. No, ako se stavi prevelika važnost samo na ovo područje, tj. maksimiziranje dobiti, to će donijeti posljedice koje vidno narušavaju ekološku i sociokulturnu ravnotežu, ključne za uspostavu održivog turističkog razvoja. Poduzetnicima koji predstavljaju turističku industriju treba posvjestiti činjenicu da svojim postupcima, s ciljem ostvarivanja veće dobiti, uzrokuju eksploataciju prirodnih resursa pri čemu dolazi do trajne devastacije prostora.

Ekonomska načela bi nam trebala objasniti način na koji treba donositi poslovne odluke, a da pritom poduzeća ostvare svoje ciljeve uz istovremeno očuvanje resursa za buduće naraštaje. Ekonomska održivost podrazumijeva „razinu ekonomske dobiti od neke aktivnosti dovoljne da pokrije troškove posebne mjere u svezi ublažavanja utjecaja prisutnosti turista ili da ponudi dovoljan dohodak kao svojevrsnu naknadu za negativne utjecaje turizma na lokalnu zajednicu.“ Drugim riječima, prema ovom shvaćanju, turizam neminovno negativno utječe na lokalnu zajednicu (u sociološkom ili ekološkom smislu) i razvijat će se samo u slučajevima ostvarivanja dovoljnih ekonomskih koristi koje će nadoknaditi te negativne učinke.

¹¹Ibidem., str. 128

¹²Ibidem., str.129

Ekonomska održivost treba omogućiti uspješan razvoj destinacije, a korištenje i upravljanje resursima dirigrano od strane javne lokalne uprave mora osigurati njihovu učinkovitost i za buduće naraštaje.¹³ Ekonomsku održivost, kao i održivi turizam, moraju dugoročno graditi svi sudionici na određenom prostoru jer je jedino tako može osigurati kvaliteta života u sadašnjosti i budućnosti.¹⁴

2.2.2. Ekološka načela

Zagađenje okoliša postala je velika prijetnja svijetu, a prirodni resursi troše se izvan njihovih okvira. Iz tog razloga ekološka održivost ima značajnu ulogu. Ekološka načela javljaju se kao odgovor na neodrživost masovnog turizma. Iako turizam na različite načine utječe na prostor i to ne nužno loše, ipak „nekontrolirani rast u turizmu koji uzima u obzir kratkoročne, ekonomske ciljeve često rezultira negativnim učincima na štetu okoliša i društva, uništavajući samu osnovu na kojoj počiva i iz koje raste.". Ovi su učinci posljedica „pretjerane upotrebe resursa, onečišćenja i otpada koji generira razvoj turističke infrastrukture i objekata, promet te sama turistička aktivnost“.

Prilikom turističkog razvoja postavlja se pitanje utjecaja turizma na bioraznolikost, prirodna staništa, zagađenost vode, tla, zraka; a prema ekološkim načelima trebalo bi implementirati navedena načela u insolvente planiranja, razvoja i upravljanja turizmom. Upravo u turizmu je izražen visok stupanj težnje pojedinaca i organizacija da ostvare brzi ekonomski razvoj i maksimizaciju profita bez obzira na negativni utjecaj na njihovo prirodno okruženje.

Koncepcija održivog razvoja često se poistovjećuje isključivo sa zaštitom okoliša te se time svodi samo na jedno načelo, načelo ekološke održivosti. Budući da ekološka održivost ima veliku važnost, a onečišćenje prirode postaje globalna prijetnja cijelom čovječanstvu, u analizi kompleksnosti koncepcije održivog razvoja nedovoljno je ograničiti se samo na njezinu ekološku dimenziju. Voditi se ekološkim načelima za održivi turistički razvoj znači „osigurati optimalnu upotrebu resursa iz okoliša koji konstituiraju ključne elemente u razvoju turizma, odražavajući nužne ekološke procese i pomažući u očuvanju prirodnog nasljeđa i biološke različitosti.“

¹³Ibidem., str. 131

¹⁴ Čavlek, N., Batoluci, M., Prebežac, D., Kesar, O., **Turizam ekonomske osnove i organizacijski sustav**, Zagreb 2011., str. 419

Turistički sektor mora biti profitabilan i ekološki održiv, ako je njegov cilj dugoročna korist, no to može biti postignuto tek s novim i drugačijim pristupom planiranju i razvoju turizma, koji se svakako nužno mora uskladiti s ekološkim načelima razvoja održivog turizma. U tu svrhu u praksi je potrebno u strateške nacionalne ali i regionalne i lokalne strateške dokumente ugraditi ekološka načela održivog razvoja i pratiti primjenu istih.¹⁵

2.2.3. Sociokulturna načela

Interakcija među ljudima bitan je čimbenik prilikom razvoja turizma. Upravo zbog tih društvenih resursa, vrijednostima koje posjeduje lokalna sredina stavlja se pozornost i na sociokulturnu održivost u turizmu. Sociokulturna načela održivosti turističkog razvoja priobalne destinacije impliciraju da treba poštivati društveni identitet i društveni kapital zajednice koji ujedno čini sastavni dio svakog turističkog proizvoda zajednice. Gledano sa sociokulturnog aspekta utjecaji razvoja turizma u priobalnim destinacijama događaju se sporije i manje su vidljivi, ali s dalekosežnim posljedicama. S obzirom da je gubitak te sociokulturne dimenzije teže uočiti i na nju pravodobno reagirati, vrlo je važno na nivou destinacijskog menadžmenta promišljati kakav razvoj turizma zajednica treba i s kakvim je gubicima u pitanju sociokulturne interakcije moguće računati.

Važna dimenzija u sagledavanju sociokulturne održivosti jest odnos između turista i lokalnog stanovništva. Sociokulturni utjecaji razvijaju se iz posebnih oblika društvenih odnosa do kojih dolazi između turista i lokalnog stanovništva kao rezultat njihova kontakta i najjače se manifestira na lokalnom nivou, odnosno lokalnom stanovništvu. Zadržavanje lokalnih specifičnosti i autohtonih obilježja opća je društvena vrijednost koju je potrebno održati. Odgovoran odnos lokalne zajednice prema prirodnoj i kulturnoj baštini temeljna je pretpostavka održivog sociokulturnog razvoja turizma. Ključno je da primjenom sociokulturnog načela održivog turističkog razvoja bude omogućeno očuvanje i zaštita tradicije lokalne zajednice bez narušavanja bogatstva raznovrsnosti. Sociokulturna načela održivosti i njihova zaštita unutar turističke destinacije zadaća je cijelog društva, međutim tu najviše doprinosa može dati lokalna samouprava koja će svojim instrumentima upravljanja izravno poticati očuvanje kulturnog nasljeđa te na taj način štititi identitet lokalne zajednice

¹⁵Birkić, D., op.cit., str. 146

koji ujedno predstavlja i turistički proizvod destinacije.¹⁶ Važno je primjenom sociokulturnog razvoja turizma očuvanje i zaštita tradicije lokalne zajednice kako se ne bi narušilo bogatstvo raznovrsnosti.

2.3. Međuovisnost načela održivosti

Provedba načela održivog razvoja doprinosi unapređenju načina života cijele lokalne zajednice, primjerice kroz povećanje zaposlenosti i životnog standarda, smanjenje siromaštva, unapređenje zdravstvenog i obrazovnog sustava te socijalne zaštite, povećanje kvalitete zraka, vode, tla i okoliša, unapređenje kvalitete javnih usluga, privlačenje stranih ulaganja i poticanje domaćih ulaganja itd. Ako se razvojem turizma želi upravljati u skladu s načelima održivosti turizma, nužan preliminarni korak je utvrđivanje trenutnog stanja u odnosu na sva tri stupa odnosno sve tri dimenzije održivosti. Tek ocjenom stanja, ali i kontinuiranim praćenjem održivosti stvara se potrebna informacijska osnova za djelotvorno upravljanje razvojem u željenom, održivom smjeru.

Ono što je ključno za naglasiti prilikom uspostave održivog turističkog razvoja jeste uravnoteženost sva tri načela održivog turističkog razvoja.

Primjerice, može se očekivati da će intenzivna izgradnja smještajnih kapaciteta apartmanizacijom obalnih područja rezultirati poboljšanjem ekonomskih učinaka u kratkom roku. Međutim, jasno je da će se time nepovratno uništiti prirodni resurs što bi moglo ugroziti ekološku i društvenu ravnotežu. Takav bi proces u srednjem i dugom roku mogao polučiti učinak bumeranga te štetno djelovati na ekonomsku održivost zbog narušene konkurentnosti na međunarodnom tržištu uslijed umanjene atraktivnosti destinacije.

Može se zaključiti da se održivi razvoj ne može ostvariti bez da se, na jednak način, vodi računa o svim njegovim sastavnicama, odnosno nužna je koordiniranost ekološke, ekonomske i sociokulturne politike uz njihovo međusobno nadopunjavanje i ispreplitanje. Međutim, unatoč pozitivnim primjerima dobrih namjera u tom pogledu, još uvijek je u svijetu prisutna usredotočenost na ostvarenje ekonomskih ciljeva uz istovremeno narušavanje ekološkog i sociokulturnog aspekta održivog razvoja.¹⁷ Dakle, održivi turizam nije neko fiksno, unaprijed definirano stanje, već dugoročan cilj kojemu se teži. Iako se na prvi pogled može činiti da bi provođenjem transparentnog procesa turističkog planiranja na načelima održivog razvoja

¹⁶Ibidem, str. 135,137

¹⁷Mičetić Fabić M, op.cit., str.30

naizgled suprotstavljeni ciljevi privatnog kapitala (tržišno i profitno motivirani) i nositelja javne vlasti (očuvanje interesa lokalne zajednice), čak i uslučaju manje društveno-ekonomski razvijenih i ekološki osvještenih destinacija, trebali rezultirati zadovoljavajućim rješenjima sa stajališta korištenja prostora kao strateškog razvojnog resursa, u praksi to najčešće nije slučaj. Razlog za to velikim djelom valja tražiti u činjenici da se nositelji javne vlasti na lokalnoj razini prečesto svrstavaju na stranu poduzetničkog sektora.¹⁸ Ovime možemo zaključiti kako je zbog najvećeg udjela potrebe za ostvarenjem ekonomske dobiti teško uskladiti načela održivog turističkog razvoja, posebice u vrlo moćnim i razvijenim zemljama koje se pod utjecajem vlasti vode za kratkoročnim ciljevima, uništavanjem raspoloživih prirodnih resursa, ne mareći o dugoročnom interesu lokalne zajednice.

¹⁸ Kunst, I., **Turizam i prostor-teorija i praksa održivog razvoja**, Institut za turizam, Zagreb 2012., str. 131

3. EKOLOŠKE OZNAKE

Ekološke oznake su dobrovoljni instrumenti zaštite okoliša pomoću kojih proizvođači i davatelji usluga pokazuju da poštuju visoke standarde zaštite okoliša tijekom životnog ciklusa proizvoda i pružene usluge. Eko-oznake su važne u promicanju međunarodne politike održive proizvodnje i potrošnje kojoj je cilj smanjiti negativan učinak proizvodnje i potrošnje na okoliš, zdravlje, klimu i prirodna dobra te poticati društveno odgovorno poslovanje i održive stilove života.¹⁹

Danas u svijetu, ali i u Hrvatskoj postoji velik broj ekoloških oznaka i certifikata s ciljem očuvanja okoliša i rada na održivom razvoju turizma. Zbog toga brojni gradovi ulažu napore kako bi se istaknuli i privukli veći broj turista. Veliki broj turističkih poduzeća promovira se kao društveno odgovorna poduzeća, te ulažu dodatne napor u svom poslovanju kako bi smanjili negativne učinke vlastitog poslovanja na okoliš. Kao dokaz za to nagrađeni su dodjeljenim certifikatima tei na taj način prezentiraju svoju kvalitetu. Danas u svijetu postoje brojni certifikati i eko oznake koje su više ili manje prepoznate na međunarodnoj turističkoj sceni. Među njima možemo istaknuti Zeleni ključ, Green Globe 21, Travellife i drugi. Isto tako brojne udruge i organizacije brinu i o drugim područjima zaštite okoliša, pa je primjerice najpoznatiji međunarodni program zaštite mora i priobalja Plava zastava. Svi ovi certifikati i programi koji se dodjeljuju određenim područjima pokazuju nam da potreba za održivim turizmom raste te da na taj način možemo dobro gospodariti onime što posjedujemo.

3.2. Zeleni ključ

Zeleni ključ je program certificiranja/nagrađivanja smještajnih kapaciteta sa svrhom povećanja svjesti vlasnika, osoblja i klijenata o potrebi zaštite okoliša i potrebi promicanja održivog razvoja. Svrha ovog programa je razvoj i upravljanje ekološkim standardom za smještajne kapacitete. Program Zeleni ključ nastao je 1994.godine u Danskoj kao vlasništvo udruge HORESTA, a 2003.godine Generalna skupština Zaklade za odgoj i obrazovanje za

¹⁹Ministarstvo zaštite okoliša i energetike, www.mzoip.hr (13.07.2019.)

okoliš izglasala je Zeleni ključ kao peti program zaklade. Program Zeleni ključ nastoji ostvariti 4 cilja:²⁰

- Educirati vlasnika, osoblje, klijente te druge sudionike (dobavljače i dr.) o zaštiti okoliša i održivom razvoju
- Smanjiti utjecaj objekta (smještajnih kapaciteta) na okoliš
- Ostvariti ekonomsku dobit kao rezultat smanjenja potrošnje
- Osigurati marketinšku strategiju s ciljem promicanja objekta (smještajnih kapaciteta) i ekološke markice

3.3. Green Globe 21

Green Globe je međunaradni certifikat razvijen tako da osigura put za turističke organizacije koje su bile zainteresirane za mjerenje utjecaja na okoliš, a zatim za razvoj i provedbu strategija za smanjenje tih utjecaja. To je strukturirana procjena održivosti poslovanja putničkih i turističkih tvrtki i njihovih partnera u opskrbnom lancu. Tvrtke mogu pratiti i poboljšati održivi rad i upravljanje njihovim tvrtkama. Green Globe standard uključuje 44 osnovna kriterija podržanih s preko 380 indikatora usklađenosti. Primjenjivi pokazatelji razlikuju se ovisno o vrsti certifikacije, geografskom području i lokalnim čimbenicima. Proces usklađivanja pridonosi temeljnim kriterijima i istodobno rješava regionalna pitanja usvajanjem lokalno razvijenih standard. Cijeli standard se pregledava dva puta u kalendarskoj godini. Ovaj certifikat je moguće dobiti kroz tri razine: certificirani član, zlatni i platinasti član.²¹

3.4. Travellife

Postizanjem certifikacije Travellife, međunarodna ekološka markica zahtjeva upravljanje i angažiranje osoblja, ulaganje vremena i novca, a može dovesti do potpune promjene načina poslovanja. Svi hoteli i smještaji s certifikatom Travellife moraju obaviti neovisnu reviziju kako bi dokazali da zadovoljavaju stroge kriterije prije nego što dobiju certifikat. Standard Travellife službeno je priznat od strane Globalnog vijeća održivog

²⁰Zeleni ključ-Udruga lijepa naša, www.lijepa-naša.hr (13.07.2019.)

²¹Green globe, www.greenglobe.com (13.07.2019.)

turizma. Program certifikacije Travelife slijedi pristup u tri faze. U prvoj fazi tvrtka se mora posvetiti uvođenju prikladnih postupaka upravljanja. Imenovani koordinator za održivost dobiva osobni Travelife certifikat i primjenjuju se osnovni koraci i dobra praksa. Tijekom faze “angažiranja” sama tvrtka još nije nagrađena. U drugoj fazi na temelju izvješća o održivosti i udovoljavanju temeljnim zahtjevima koje je procijenio Travelife, tvrtka će doseći status Travelife Partner. Taj status omogućuje tvrtci da komunicira svoju posvećenost i postignuća održivosti uz podršku Travelife Partner loga. Tvrtka je tada kvalificirana kako bi išla korak po korak do konačne faze. U trećoj fazi, procijeniti će se da li tvrtka poštuje međunarodne Travelife standarde za turističke tvrtke putem nezavisnog audita temeljem procjene posjetom. Zahtjevi su veći od osnovnih zahtjeva u fazi Travelife Partnerstva. Uspješan završetak treće faze donosi nagradu u obliku statusa Travelife Certifikacije.²²

3.5. Plava zastava

Plava zastava je međunarodno odgojno-obrazovni ekološki program čiji je prvenstveno cilj održivo upravljanje i gospodarenje morem i obalnim pojasom. Plava zastava je danas u svijetu vrlo cijenjena turistička markica koja je milijunima turista glavni orijentirprilikom odabira destinacije. Kroz plavu zastavu nastoji se osigurati suradnja turizma i zaštite okoliša na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. To je najpriznatiji model ekološkog odgoja i obrazovanja te obavješćivanja javnosti kada je u pitanju more i obalni pojas, a posebno kada je u pitanju briga za obalne prostore koji trpe najjači pritisak, a to su plaže i marine koje se nalaze na pomorskom dobru.²³ Ovaj program provodi se u velikom broju europskih država, a s godinama i na raznim kontinentima. Program je izvorno francuski, a u Europi se provodi od 1987.godine.

²² Travellife, www.travellifecollection.com (1.10.2019.)

²³Plava zastava, www.pomorskodobro.com (13.07.2019.)

Slika 1. Plava zastava

Izvor: www.labin.com, 17.09.2019.

3.6. Prijatelj okoliša

Znak zaštite okoliša Prijatelj okoliša dobrovoljni je instrument zaštite okoliša kojim se označavaju proizvodi, a koji se u usporedbi sa sličnim proizvodima odlikuju manje negativnim utjecajem na okoliš u cjelokupnom životnom ciklusu. On pruža potrošaču potpunu, vjerodostojnu i znanstveno utemeljenu informaciju o utjecaju proizvoda na okoliš.²⁴ Nadležno tijelo za provedbu postupaka dodjele znaka je Ministarstvo zaštite okoliša i prirode Republike Hrvatske. Cilj je smanjiti negativan utjecaj proizvodnje i potrošnje na okoliš, na klimu i zdravlje te potrošnju prirodnih dobara te je samim time dio politike zaštite okoliša i održivog razvoja.

²⁴Prijatelj okoliša, www.svijet-kvalitete.com (13.07.2019.)

3.7. Eco domus

Eco domus, regionalna ekološka oznaka, označava usklađivanje privatnog smještaja sa smjericama strategije razvoja turizma RH do 2020., Master plana razvoja turizma Istarske županije do 2025. i godišnjeg programa rada odjela, održivi razvoj turizma, podizanje kvalitete smještaja i diversifikacija na tržištu. Namijenjen je malim turističkim smještajnim objektima, a cilj mu je poticanje privatnih iznajmljivača na diversifikaciju i podizanje kvalitete smještaja kroz usklađivanje s načelima održivog razvoja i održivog turizma. U sklopu ovog programa za dobivanje markice vrednuju se lokalne vrijednosti kroz informiranje gostiju o lokalnoj kulturno-povijesnoj baštini, o lokalnim prirodnim vrijednostima, sadržajima i događanjima, o uređivanju okoliša autohtonim biljnim vrstama, promociji tradicionalnih proizvoda i suvenira, o mogućnostima učenja i/ili sudjelovanja u tradicionalnim običajima, promociji lokalne kuhinje i tipičnih prehrambenih proizvoda i drugo.²⁵

²⁵Eco Domus, www.istra-istria.hr, (13.07.2019.)

4. ANALIZA TURISTIČKIH DESTINACIJA NA KONKRETNOM PRIMJERU GRADA ROVINJA I DUBROVNIKA

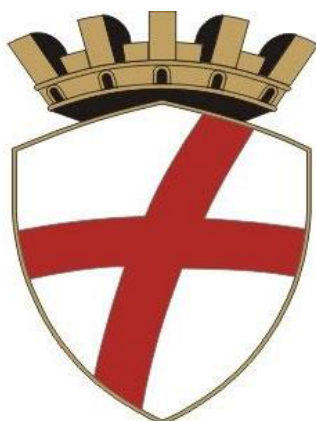
U Hrvatskoj se posljednjih godina ulažu veliki naponi u promicanje turizma kao glavne sastavnice gospodarskog razvoja u RH. Turizam uzima veliki interes javnosti, a zahvaljujući prirodnim resursima koje kao država posjedujemo možemo reći kako smo uistinu postali prepoznatljiva turistička destinacija. S obzirom da iz godine u godinu ostvarujemo prihode od turizma ujedno je to i znak sve većeg broja posjetitelja što na kraju rezultira i potrebom za održivim razvojem turizma u Republici Hrvatskoj. S obzirom na promjenjivo tržište i visoke kriterije koje ono postavlja, pokušat ćemo kroz primjere usporediti sjever i jug Hrvatske te na taj način prikazati koliko je zapravo turizam održiv u tim destinacijama.

4.2. Opće značajke gradova Rovinja i Dubrovnika

Rovinj je grad smješten na zapadnoj obali Istre. Smatra se da je nastao u razdoblju od 3. do 5. stoljeća.²⁶ Klima u Istri je mediteranska u kojoj prevladavaju topla i sušna ljeta te blage i ugodne zime. Zbog svoje lokacije grad je s najmanjim brojem oblačnih dana na Jadranu. Rovinj se nalazi na vrlo povoljnom zemljopisnom području pa upravo zbog toga ima odličnu prometnu infrastrukturu. Do Rovinja se najčešće dolazi cestovnim putem budući da je grad spojen autocestom sa svim važnijim prometnim pravcima. Vrlo lako je doći i zračnim prijevozom jer se unutar 150 kilometara nalaze tri međunarodna aerodroma. Osim što postoje brodske linije, u udaljenosti od 20-ak kilometara povezan je i željeznicom.

²⁶ Grad Rovinj-povijest, www.rovinj-rovigno.hr (18.10.2019.)

Slika 2. Grb grada Rovinja

Izvor: www.rovinj-rovigno.hr, (05.07.2019.)

Dubrovnik još od davnina bilježi svoju povijest. Prema novijim arheološkim podacima utvrđeno je da je naselje na tom području postojalo još u 6.st., a širi se dolaskom Hrvata nakon napuštanja antičkog Epidaura (današnji Cavtat) u 7.st.²⁷ Jedan od najpoznatijih hrvatskih gradova predstavlja idealan spoj povijesti i suvremenosti. Zahvaljujući dobrom zemljopisnom položaju Dubrovnik gledamo kao važno pomorsko-trgovačko središte što se kasnije očitovalo i na gospodarstvo ovoga grada. Svaki dio grada ima svoju priču, još od daleke Dubrovačke Republike pa sve do danas.

Dubrovnik je kulturna destinacija, grad s bogatim iskustvom, kongresno središte, jednom riječju- svjetska turistička destinacija koja iz godine u godinu privlači sve veći broj turista iz čitavog svijeta. Grad ima mediteransku klimu, s toplim ljetima i blagim zimama, bilježi godišnje više od 250 sunčanih dana. Dubrovnik ima relativno dobru razvijenu prometnu infrastrukturu. Povezan je autocestom do Ploča, a do grada se dolazi državnom cestom. Najčešći dolasci u grad bilježe se zračnim prijevozom gdje prema dostupnim podacima dolazi više od 60% turista, a važne su i pomorske linije, posebno cruising turizam. Prometna infrastruktura zahtjeva još ulaganja, posebice u cestovnom i pomorskom razvoju.

²⁷ Povijest Dubrovnika, www.tzdubrovnik.hr (18.10.2019.)

Slika 3. Grb grada Dubrovnika

Izvor: www.tamconventuscredo.hr, (05.07.2019.)

4.2.2. Prirodni i društveni resursi grada Rovinja i grada Dubrovnika

Rovinj je bogat prirodnom i kulturnom baštinom. Od kulturnih znamenitosti posebno se ističu Stari grad koji je bogat brojnim romaničko-gotičkim, baroknim, neoklasicističkim prozorima, balkonima, baladurama, altanama, portalima, skalinadama.²⁸ Atraktivna građevina koja je ujedno i najveći spomenik je crkva sv. Eufemije. Svoje mjesto su pronašli i gradski trg, grisija (najpoznatija ulica grada Rovinja slikovito popločena i krivudava koja spaja glavni gradski trg i crkvu sv. Eufemije)²⁹, sjeverni i južni dio grada bogati prepoznatljivim kulturnim vrijednostima.

Od prirodnih znamenitosti ističe se Park šuma Punta corrente nastala u razdoblju od 1890.-1910.godine. Zlatni rt je postala jedna od najpoznatijih park šuma na Mediteranu. Zbog ratova i velike društvene transformacije promijenila se prvobitna namjena parka te je on sada zaštićeni objekt prirode za odmor i rekreaciju. U prirodnu baštinu grada ubraja se i Limski kanal-primjer potopljene kanjonske doline u kršu;ornitološki park Palud-močvarno područje; posebno zaštićena područja Saline i Dvije sestre-otok poznat po najvećem gnjezdilištu galebova; geološki spomenici-kamenolom Monofiorengo te rovinjski arhipelag koji ima 14 otoka i 6 hridi.

²⁸Grad Rovinj, www.rovinj-rovigno.hr (13.07.2019.)

²⁹ Grisija, www.inforovinj.com (18.10.2019.)

Dubrovnik je grad baš kao i Rovinj bogat prirodnim i kulturnim resursima. Prva asocijacija na grad su dubrovačke zidine. Osim što su dio UNESCOVE svjetske baštine, spadaju u jedan od najmonumentalnijih fortifikacijskih spomenika Europe. Njihova gradnja započela je još u 8.stoljeću. Zidine okružuju grad u obliku nepravilnog višekutnika. Osim samih zidina poznate su i brojne tvrđave među kojima su tvrđava Minčeta, tvrđava sv.Ivana, Bokar, Lovrijenac i dr. Grad je poznat i po Orlandovom stupu koji je djelo Bonina iz Milana te spada u jedan od omiljenijih spomenika grada. Ulazak u grad tj. najpoznatiju šetnicu Stradun, karakteritičan je po Onorfijevoj velikoj fontani koja predstavlja simbol izgradnje gradskog vodovoda 1438.godine. Važno je spomenuti i crkvu sv.Vlaha, zaštitnika grada. Tu su i brojni drugi sakralni objekti, muzeji, spomenici koji obogaćuju ovaj grad. Od prirodnih znamenitosti ističu se Elafitski otoci, Nacionalni park Mljet, Arboretum Trsteno, rijeka Dubrovačka, otok Lokrum i dr.

4.2.3. Stanovništvo i prostorna izgrađenost grada Rovinja i Dubrovnika

Stanovništvo je važan čimbenik kojim se određuje razvijenost određenog prostora. Brojni drugi utjecaji poput ekonomskih, kulturnih, obrazovnih i drugih djeluju na kretanje i strukturu broja stanovnika. Zbog loše opće gospodarske situacije u Republici Hrvatskoj broj stanovnika iz godine u godinu se smanjuje, a to je posebice vidljivo u manjim gradovima.

Tablica 1. Demografska kretanja Rovinja i Dubrovnika

Destinacija	Stanovništvo		0-19		Radno sposobno stanovništvo		60 i više		Prosječna dobnost	
	2001.	2011.	2001.	2011.	2001.	2011.	2001.	2011.	2001.	2011.
Rovinj	14.234	14.294	3.098	2.370	9.644	10.051	2.800	3.621	39.5	43.5
Dubrovnik	43.770	42.615	10.128	8.741	28.127	28.327	9.410	10.923	39.7	42.4

Izvor: vlastita izrada prema: Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr (28.10.2019.)

Kao što je prikazano u tablici 1. demografska kretanja Rovinja i Dubrovnika uočavamo negativnu sliku demografskog procesa u kojoj možemo vidjeti da je u Rovinju 2011. godine u odnosu na 2001. došlo do minimalnog povećanja broja stanovnika, dok je u Dubrovniku situacija znatno lošija, gdje je prema dostupnim podacima evidentiran pad broja stanovnika za otprilike 2 %. Situacija koja je zabrinjavajuća je da se mlado radno sposobno stanovništvo od 0-19 godina smanjilo u obje destinacije, a istodobno se povećao broj starog stanovništva.

Takvo stanje dovodi do povećanja starosne dobi u obje destinacije, a bez obrazovnog mladog radnog kadra nije moguće očekivati održivost radnih mjesta u turizmu. Razlog tome je i to što ove destinacije imaju veliki udio u zapošljavanju sezonalnih radnika, a razvoj destinacije, moramo zaključiti ipak ovisi o lokalnom stanovništvu.

Što se tiče stambene izgradnje grada Rovinja i Dubrovnika mogu se iščitati sljedeći podaci:

Tablica 2. Stambena izgradnja prema načinu korištenja od 2001.-2011. godine u Rovinju i Dubrovniku

Destinacija	Godina	Stanovi za stalno stanovanje			Stanovi koji se koriste povremeno		Stanovi u kojima se samo obavljala djelatnost	
		Nastanjeni	Privremeno nenastanjeni	Napušteni	Za odmor i rekreaciju	U vrijeme sezonskih radova u polj.	Iznajmljivanje turistima	Ostale djelatnosti
Rovinj	2001.	4.867	824	35	1.065	7	286	
	2011.	5.497	1.280	52	1.552	4	564	14
Dubrovnik	2001.	14.268	2.022	134	432	9	124	
	2011.	15.055	3.456	216	476	3	560	103

Izvor: vlastita izrada prema: Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr (02.11.2019.)

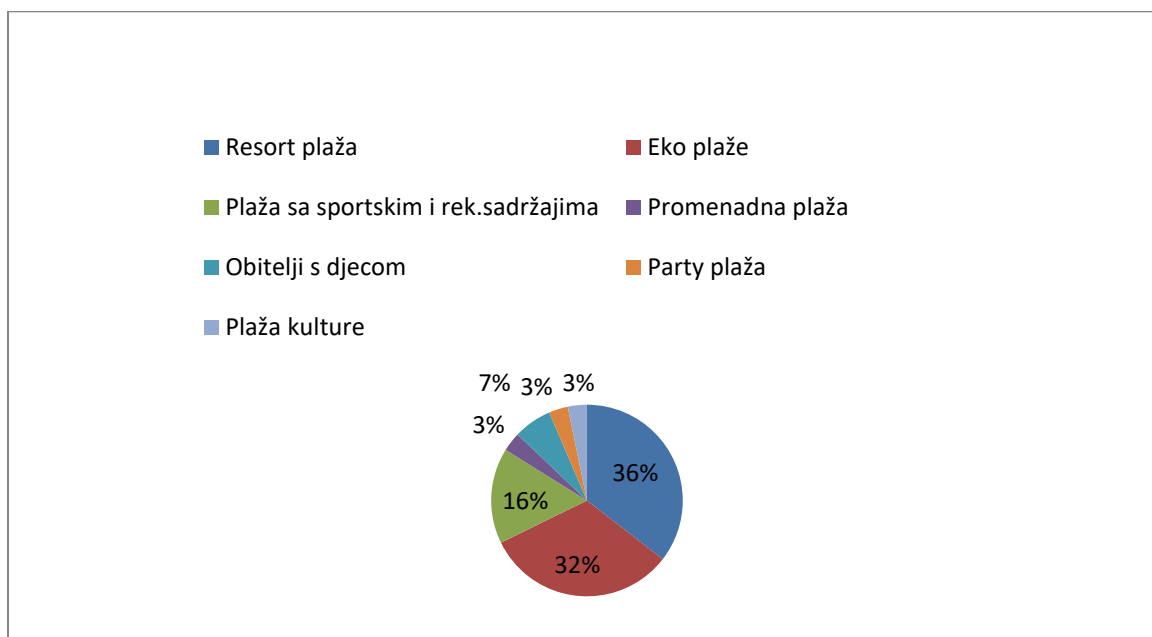
Prema tablici br. 2 stambena izgradnja prema načinu korištenja 2001.-2011. godine u Rovinju i Dubrovniku pokazuje određene čimbenike koji su utjecali na razvoj ovih destinacija, tj. koja su područja izgradnje zastupljenija u odnosu na druge. Uspoređujući ova dva grada možemo vidjeti kako se kretanje stambene izgradnje promijenilo u deset godina. Iako je sve veći broj stanovnika koji odlazi iz zemlje, možemo vidjeti kako se broj stanova za stalno stanovanje ipak povećao u obje destinacije iako ne u velikom postotku. Ono što je zanimljivo jest konstatacija da se broj stambenih jedinica za obavljanje djelatnosti u ove dvije destinacije kreće sa skoro istim brojkama. Ako pogledamo razdoblje od 2001.-2011. za obje destinacije to znači čak dvostruko više stanova namjenjenih za stanove u kojima se obavljala neka djelatnost (iznajmljivanje turistima i za ostale djelatnosti). Razlog tome je svakako njihova brojna posjećenost od strane turista, ali i domaćih posjetitelja. Najveći primjer tome je i današnja slika grada Dubrovnika koja nam jasno pokazuje kako njegova srž postaje mjesto

isključivo namijenjeno za turiste. Stambeni prostori u starom dijelu grada koriste se za prodaju ili najam turistima, dok lokalno stanovništvo odlazi na periferiju grada. Takvo stanje dovodi u pitanje održivost grada, ali i znatno utječe na lokalno stanovništvo koje uz općenito lošu gospodarsku situaciju zemlje napušta grad ali i državu. Činjenica je da ove dvije destinacije svoje stambene resurse posljednjih godina u tijeku sezone koriste sve više u turističke svrhe.

4.2.4. Plaže i plažni prostor

Plažni prostor grada Rovinja poznat je po svojoj razvedenosti i raznolikosti te brojnim otočićima. Karakterizira ga kamenje i stijene, te raznolikost plaža pogodnih za istraživanje. Prema Regionalnom programu upravljanja plažama Istarske županije gradu Rovinju pripada tridesetak plaža (Valalta, Saline, Val Faborso, Punta Croce, Val de Castelan, Amarin, Figarola-otok, TN Vandaliso, Borik, Bolnica 1, Bolničko naselje, Bolnica 2, Balmota, Sv.Katarina, Lone/Mulini beach, Punta Corrente, Sv.Andrija-otok, Muškin-otok, Šturago-otok, Sv.Ivan-otok, Pinuzi-otok, Škaraba, Cuvi, Villas Rubin, Polari-otok, Polari-Punta Eva, Eva, Veštar, Dvije sestrice-otok, Cistena i Palud). Dio se nalazi u starom gradu, a ostalo u neposrednoj blizini park šume Zlatni rt i to sve na površini od 237.500 metara kvadratnih. Prema Regionalnom programu upravljanja plažama Dubrovačko – neretvanske županije Grad Dubrovnik ima 36 prijavljenih plaža (Đivovići, Hotel Neptun, Solitudo, Hotel Vis 1, Sv. Jakov, Hotel Vis 2, Uvala, Vila Banac, Copacabana, Hotel Adriatic, Cava, Hotel Splendid, Šulić, Pristanište Portoč Lokrum, Hotel Dubrovnik president, Bijele stijene Lokrum, Hotel Palace, Štikovica, Hotel Bellevue Hawaii, Hotel Excelsior, Hotel Radisson blu, Hotel Argentina, Veliki žali, Danče, Mali žali, Banje, Uvala Brsečine, Zaton Veliki, Suđurađ, Šipan Donje čelo Koločep, Lopud-Grand Hotel, Tri brata, Lopud-Šunj, Plaža u Pilama, Hotel More) na površini od 87.405 metara kvadratnih, a osim atraktivnosti same destinacije, plaže su bogate prirodnim ljepotama koje karakterizira čistoća i kvaliteta mora.

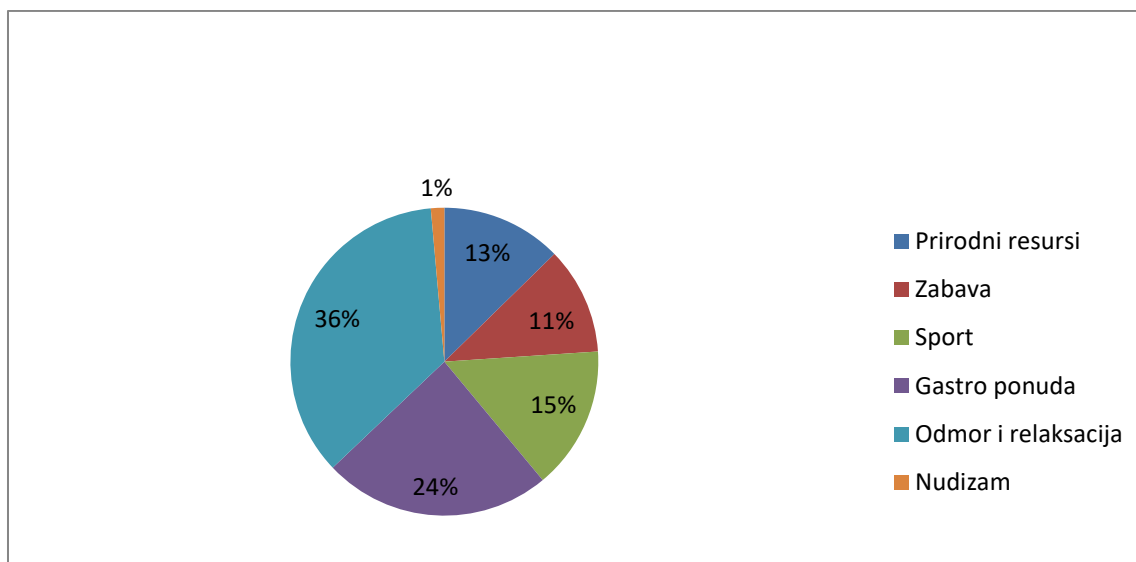
Graf 1. Vrste plaža s obzirom na temu grada Rovinja

Izvor: vlastita izrada prema: Regionalni program uređenja i upravljanja morskim plažama u Istarskoj županiji, 2015., www.istria-istria.hr (02.11.2019.)

Prema grafu br.1 vrste plaža grada Rovinja klasificiraju se kao resort plaže, eko plaže, plaže sa sportskim i rekreativnim sadržajem, promenadne plaže, plaže za obitelji s djecom, party i plaže kulture, od čega najveći broj otpada na resort plaže čak 36 % i eko plaže (32%).

Graf 2. Podjela plaža prema temi u gradu Dubrovniku

Izvor: vlastita izrada prema: Regionalni program uređenja i upravljanja na području Dubrovačko-Neretvanske županije, 2015., www.edubrovnik.org. (02.11.2019.)

U Dubrovniku imamo podjelu prema karakteristikama u grafu br.2 koji nam pokazuje kako u u toj destinaciji prevladavaju plaže s prirodnim resursima na što otpada čak 36 % plaža, sljedeće su plaže s gastro i sportskom ponudom, dok je najmanje nudističkih plaža (1%). To se može usporediti s plažama u Rovinju gdje u obje destinacije otprilike isti broj plaža otpada na one sa sportskim sadržajima, a najzastupljenije su plaže za odmor i relaksaciju bilo u sklopu nekih resorta ili gradskih plaža.

Tablica 3. Klasifikacija plažnog prostora u gradu Dubrovniku

Tablica 3. Prirodne			Uređene	
Mjesne	Urbane	Plaže turističkog kompleksa	Udaljena	Ruralna
7	7	11	6	4

Izvor: vlastita izrada prema: Regionalni program uređenja i upravljanja na području Dubrovačko-Neretvanske županije, www.edubrovnik.org, 2015. (28.10.2019.)

Prema tablici br.3 klasifikacija plažnog prostora u gradu Dubrovniku pokazuje nam kako se plaže klasificiraju na prirodne i uređene, a u tablici možemo vidjeti njihovu daljnju podjelu te koliko ih se po vrstama nalazi u gradu. Ono što se po pitanju plažnog prostora može istaknuti jest činjenica da oba grada redovito prate kakvoću mora. Prema dostupnim podacima za 2015. godinu u gradu Dubrovniku na 25 plaža se prati kakvoća mora, dok to nije evidentirano na 11 plažnih prostora. Isto tako postoje podaci o stupnju zaštite plaža, a ona se provodi djelomično na 7 plaža dok se na 29 ne provodi uopće. Ako uzmemo podatke za posljednje dvije godine onda možemo zaključiti kolika se važnost pridaje očuvanju kvalitete mora.

Tablica 4. Broj točaka ispitivanja i broj uzoraka u gradovima Rovinj i Dubrovnik 2017.-2018.

Destinacija	Broj točaka ispitivanja	Ukupan broj uzorka	Godina
Rovinj	31	310	2017.
	31	310	2018.
Dubrovnik	37	381	2017.
	37	378	2018.

Izvor: Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja, www.mzoe.gov.hr (02.11.2019.)

Dakle, prema tablici br.4 možemo usporedno pogledati kako se u obje destinacije kroz posljednje dvije godine kakvoća mora za kupanje pratila na istim točkama ispitivanja, u otprilike jednakom broju uzoraka. Ispitivanja se provode kao pojedinačna (nakon svakog ispitivanja tijekom sezone kupanja, otprilike svakih 15 dana), godišnja (nakon svake sezone kupanja) i konačna (po završetku posljednje i tri predhodne sezone). Prema tablici ali i dostupnim podacima analiza kvalitete mora ocjenjena je s izvrsnom ocjenom te proglašena

sigurnom za kupanje. Ono što ovdje može predstavljati problem za širu okolicu županija ovih gradova jest ne izgradnja adekvatnih sustava za odvodnju komunalnih otpadnih voda u naseljima bez kanalizacije i ne održavanje septičkih jama nepropusnima. Daljnja takva postupanja mogu dovesti u pitanje kvalitetu mora za kupaće i na širim područjima županija.

Kao i u svakom području u ekonomiji, važno je odrediti i karakteristike prostora kako bi što bolje mogli raditi na razvoju i očuvanju istoga i pritom brinuti o načinu razvoja održivog turizma u odabranim destinacijama. Zbog toga smo u sljedećim recima prikazali Swot analizu plažnog prostora grada Rovinja i Dubrovnika koje po ovom pitanju imaju gotovo identičnu sliku.

Tablica 5. SWOT analiza Rovinja i Dubrovnika

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Čistoća mora 	<ul style="list-style-type: none"> • Mali broj pješčanih plaža
<ul style="list-style-type: none"> • Čistoća plaža 	<ul style="list-style-type: none"> • Mali broj plaža dostupan invalidima
<ul style="list-style-type: none"> • Ugodna temperatura mora i zraka 	<ul style="list-style-type: none"> • Kompleksan zakonski okvir za uređenje i nadlaženost
<ul style="list-style-type: none"> • Visoka sigurnost 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedefiniran maksimalni prihvatni kapacitet
<ul style="list-style-type: none"> • Prirodne ljepote krajolika 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljna opremljenost pratećim sadržajima
PRIILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Tematizacija plaža 	<ul style="list-style-type: none"> • Neriješena imovinsko pravna pitanja
<ul style="list-style-type: none"> • Definiranje plaža u prostornim planovima 	<ul style="list-style-type: none"> • Nezadovoljstvo korisnika plaža uslijed sve veće opterećenosti plažnog prostora
<ul style="list-style-type: none"> • Uređenje plažnog prostora kroz projektnu dokumentaciju (EU fondovi) 	<ul style="list-style-type: none"> • Neusklađenost resornih (turizam) i posebnih propisa
<ul style="list-style-type: none"> • Uređenje zakona o koncesijama 	<ul style="list-style-type: none"> • Velike gužve u destinacijama u vršnim mjesecima
<ul style="list-style-type: none"> • Izrada planova upravljanja 	<ul style="list-style-type: none"> • Neutvrđene granice pomorskog dobra

Izvor: vlastita izrada prema: Regionalni program uređenja i upravljanja morskim plažama u Istarskoj županiji, www.istria-istria.hr, 2015.; Regionalni program uređenja i upravljanja na području Dubrovačko-Neretvanske županije, www.edubrovnik.org., 2015. (02.11.2019.)

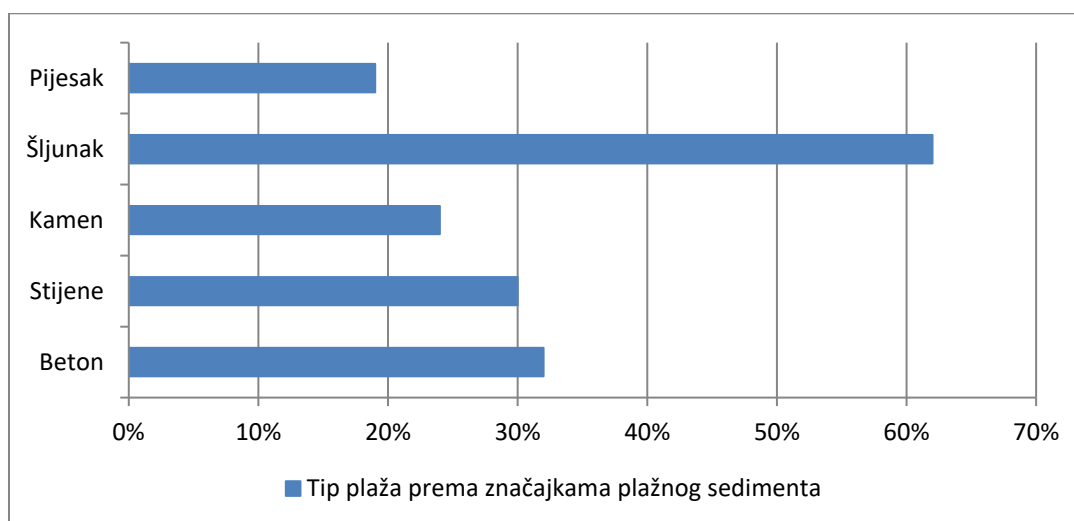
Tablica br. 5 Swot analiza Rovinja i Dubrovnika pokazuje nam određene čimbenike napredka u ovim destinacijama. Svjesni svih snaga koje ovi gradovi imaju po pitanju plažnog prostora važno je ne zapostaviti i zakone prirode pri razvoju turizma, što nam u budućnosti može omogućiti duže gospodarenje resursima ali i jačanje na području gospodarskog razvitka

zemlje. Velike i lijepe plaže, čisto more, ugodne temperature neizostavni su pridjevi gotovo svake godine u cilju privlačenja većeg broja turista. No, kao što vidimo osim dobro znanih činjenica primjetno je koliko postoji slobodnog prostora za unaprijeđenje plažnog prostora u ovim destinacijama. Brojni turisti susreću se gotovo s istim sadržajima na obali koji godinama ostaju nepromijenjeni, a samim time postaju i monotoni. Razvoj određene destinacije ovisi o ulaganjima u nove sadržaje i obnavljanje postojećih kako bi destinaciju učinili atraktivnijom, ali i kako bi zadovoljili potrebe potrošača. Unatoč brojnim programima i aktivnostima lokalnih uprava česti su problemi na razini države sa zakonskom regulativom. To stvara problem u razvoju održivog turizma jer u brojnim slučajevima dolazi do nelegane izgradnje turističkih i ugostiteljskih sadržaja na plažnim prostorima. S druge strane ne uređenost zakona omogućava istima da bez kažnjavanja mogu neprimjetno uništavati prirodne resurse. Ono što sa sigurnošću možemo zaključiti jest činjenica da ako se nešto ne učini po pitanju zakonskog uređenja plažnog prostora, rješavanja imovinsko pravnog pitanja ali i rješavanja problema planiranja prostora dovest će se u pitanje održivost plažnog prostora koje je već sada narušeno i stvara nezadovoljstvo kod turista ali i lokalnog stanovništva.

Dakle, plažni prostor grada Rovinja i Dubrovnika zadovoljava određene potrebe turista, no zbog problema koji se pojavljuje kod npr. granica neutvrđenog pomorskog dobra, neusklađenosti propisa, nedovoljne planiranosti prostora koja dovodi do ograničenja prostora kupaca dovodi se u pitanje održivi način gospodarenja resursima. Svi navedeni problemi koji se različitim programima i aktivnošću države moraju svesti na minimum mogu doprinijeti održivom razvoju gradova na tom području.

Kako bi malo bolje predočili stanje u Dubrovniku grafički ćemo prikazati određene elemente plažnog prostora.

Graf 3. Tip plaže prema značajkama plažnog sedimenta u gradu Dubrovniku

Izvor: vlastita izrada prema: Regionalni program uređenja i upravljanja na području Dubrovačko-Neretvanske županije, www.edubrovnik.org., 2015.(28.10.2019.)

Prema ovom grafu br.3 možemo iščitati kako u gradu Dubrovniku prevladavaju šljunčane plaže (37%), dok je najmanje pješčanih plaža koje smo već naveli kao jedan od nedostataka u tom gradu u swot analizi. Iako za Rovinj nemamo točan postotak o tipu plaža prema značajkama plažnog sedimenta, već smo u predhodnim recima spomenuli kako je Rovinj karakterističan po kamenju i stijenama, što daje zaključiti kako najveći broj zasigurno otpada na tu vrstu, dok je u swot analizi kao i kod Dubrovnika navedeno da je i ovdje zabilježen nedostatak pješčanih plaža.

Tablica 6. Opterećenost plažnog prostora u Rovinju i Dubrovniku

Grad	Broj korisnika plažnog prostora u vršnom opterećenju	Prosječno po plaži	m2	Plaže ukupno m2
Dubrovnik	nema podataka	232	0,08	87.405
Rovinj	54.379	nema podataka	nema podataka	237.500

Izvor: vlastita izrada prema: Regionalni program uređenja i upravljanja morskim plažama u Istarskoj županiji, www.istria-istria.hr, 2015.; Regionalni program uređenja i upravljanja na području Dubrovačko-Neretvanske županije, www.edubrovnik.org., 2015. (02.11.2019.)

Ako pogledamo tablicu 6. koja nam pokazuje određene podatke koji su nam prema izvoru bili dostupni onda možemo vidjeti kako je situacija po pitanju prihvatnih kapaciteta plaža vrlo loša. Svake se godine broj turista i smještajnih kapaciteta povećava dok prihvatni kapaciteti plaža ostaju nepromijenjeni. Takvo stanje zapravo stvara neodrživi turizam u promatranim destinacijama.

4.3. Analiza turističkih pokazatelja

Sva predhodna razmatranja prikazat ćemo i na način da statistički objasnimo određene pokazatelje kako bi lakše shvatili koliku ulogu ima održivi turizam u ovim destinacijama. Neki statistički pokazatelji jasno govore koliko je održiva situacija kroz protekle četiri godine u Rovinju i Dubrovniku.

Analizirat ćemo koliki je promet turista, količina smještajnih objekta u navedenim destinacijama, ali i koeficijente turističke funkcionalnosti, te iskorištenost kapaciteta u turizmu. Promet turista i broj smještajnih objekta prikazat ćemo kroz grafikone i tablice unutar posljednje četiri godine, a za taj interval godina ćemo prikazati i druga dva pokazatelja. Koeficijent turističke funkcionalnosti proizlazi iz odnosa broja stanovnika i broja kreveta turističkih smještajnih kapaciteta. Prema ovome se određuje Defterov operativni turistički indikator koji nam prikazuje turističku aktivnost na određenom području.

4.3.2. Statistički podaci prometa i smještajnih kapaciteta grada Rovinja i Dubrovnika

Sljedeće tablice će nam pokazati omjere u kojima turizam ima veliku ulogu za prirodni sustav, ali i koliko je to značajno za gospodarstvo zemlje. U nastavku ćemo prema dostupnim podacima vidjeti smještajne kapacitete, promet turista kroz razdoblje od četiri godine, njihova kretanja te preferencije smještaja.

Tablica 7. Smještajni kapaciteti po vrstama objekta u Rovinju i Dubrovniku od 2015.-2018.Godine

ROVINJ	Kapaciteti	Ukupno	Hoteli i sl.	Kućanstva	Kampovi	Ostalo
2015.	Sobe	13.124	2.609	3.004	7.092	295
	Postelje	36.412	7.073	7.696	20.954	689
2016.	Sobe	12.938	2.586	3.756	6.596	-
	postelje	36.269	7.299	9.497	19.473	-
2017.	Sobe	12.913	2.396	4.223	6.294	-
	postelje	34.960	5.809	10.580	18.571	-
2018.	Sobe	13.794	2.391	4.961	6.748	-
	postelje	37.474	5.801	11.740	19.933	-

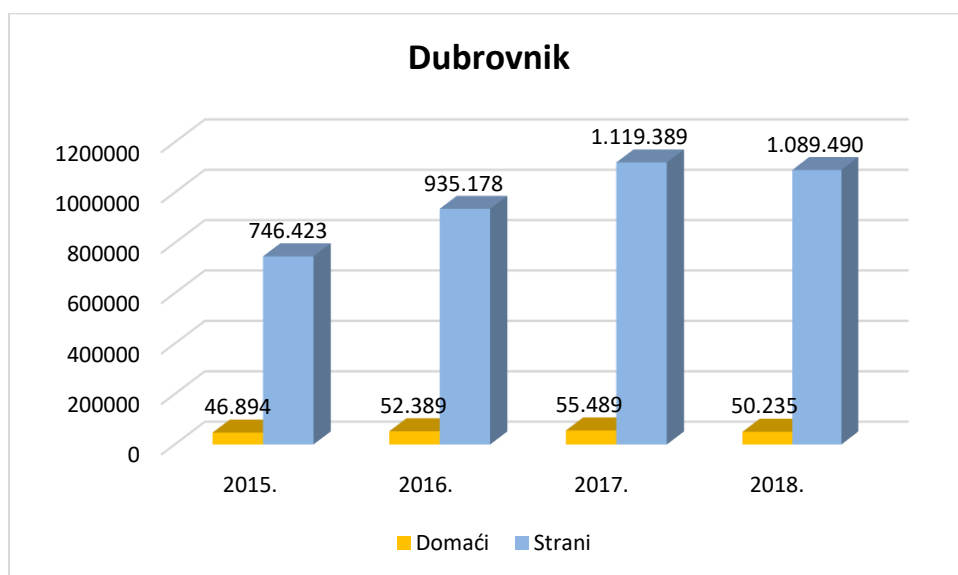
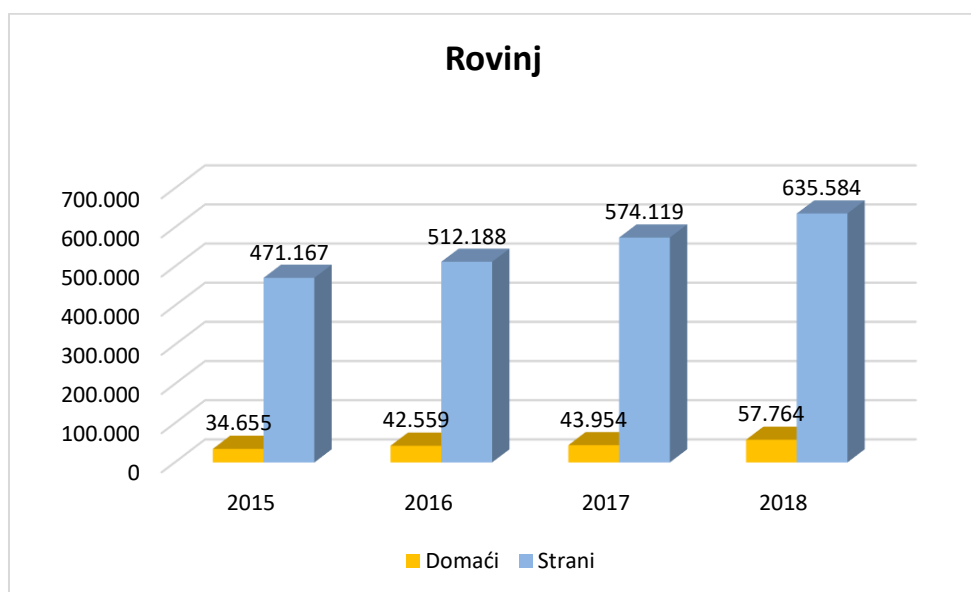
DUBROVNIK	Kapaciteti	Ukupno	Hoteli i sl.	Kućanstva	Kampovi	Ostalo
2015.	Sobe	11.289	5.607	4.417	586	679
	Postelje	29.969	12.488	14.051	1.424	2.006
2016.	Sobe	11.621	5.569	5.531	521	-
	postelje	32.092	12.117	18.412	1.563	-
2017.	Sobe	12.906	5.728	6.657	521	-
	postelje	35.859	12.381	21.915	1.563	-
2018.	Sobe	13.512	5.746	7.245	521	-
	postelje	37.956	12.410	29.983	1.563	-

Izvor: vlastita izrada prema: Turizam u primorskim gradovima i općinama u 2015.-2018, Statistička izvješća Zagreb, 2015.-2018., www.dzs.hr, (27.07.2019.)

Prema tablici br. 6 smještajni kapaciteti po vrstama objekta u Rovinju i Dubrovniku od 2015.-2018. u Rovinju je kroz četiri godine zabilježen porast od 1% u odnosu 2015. godine na 2018. godinu. Ono što još možemo uočiti je 2017. godina kada je u oba slučaja zabilježen pad broja soba i postelja za 1 % u odnosu na prehodne dvije godine. Možemo pretpostaviti kako je u tom razdoblju stagnirala izgradnja novih kapaciteta, dok se više ulagalo u obnovu postojećih. Podaci koji su navedeni za Dubrovnik bilježe porast od 3 % više ukupnog broja smještajnih kapaciteta u razdoblju od 2015.-2018. godine. No, ipak svaki segment iz godine u godinu povećavao je svoj opseg. To je to kod Dubrovnika rezultiralo i povećanjem broja postelja za

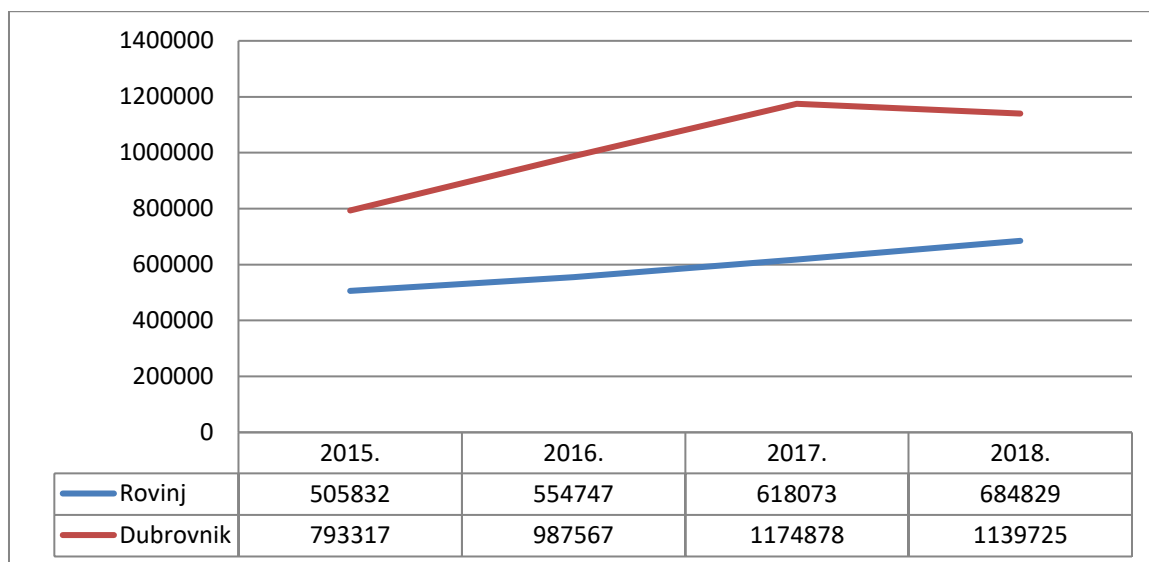
to razdoblje i to za 6% od ukupnog broja postelja u svim segmentima. Godišnje bi to iznosilo 2 % povećanja što gospodarski znači uspješan rezultat. Ovdje možemo primjetiti kako su preferencije turista različite u svakoj destinaciji. Upravo zbog velike potražnje Rovinj najveći broj soba i postelja ostvaruje u kampovima, dok Dubrovnik to ostvaruje kroz kućanstva. Prema ovim pokazateljima možemo vidjeti kako se broj gostiju iz godine u godinu povećavao, a prema tome se povećavala i potreba za izgradnjom dodatnih sadržaja, od usluga noćenja do različitih drugih ugostiteljskih sadržaja. Dakle, podaci koje imamo mogunam predočiti koliko je ovdje situacija o održivom turizmu pod kontrolom. Sukladno povećanju broja turista, u manjim postocima su se gradili novi objekti odnosno obnavljale su se postojeće jedinice.

Graf 4. Promet turista u naseljima primorskih gradova i općina od 2015.-2018.prema posjećenosti u Rovinju i Dubrovniku

Izvor: vlastita izrada prema: Turizam u primorskim gradovima i općinama u 2015.-2018., Statistička izvješća Zagreb, 2015.-2018., www.dzs.hr, (27.07.2019.)

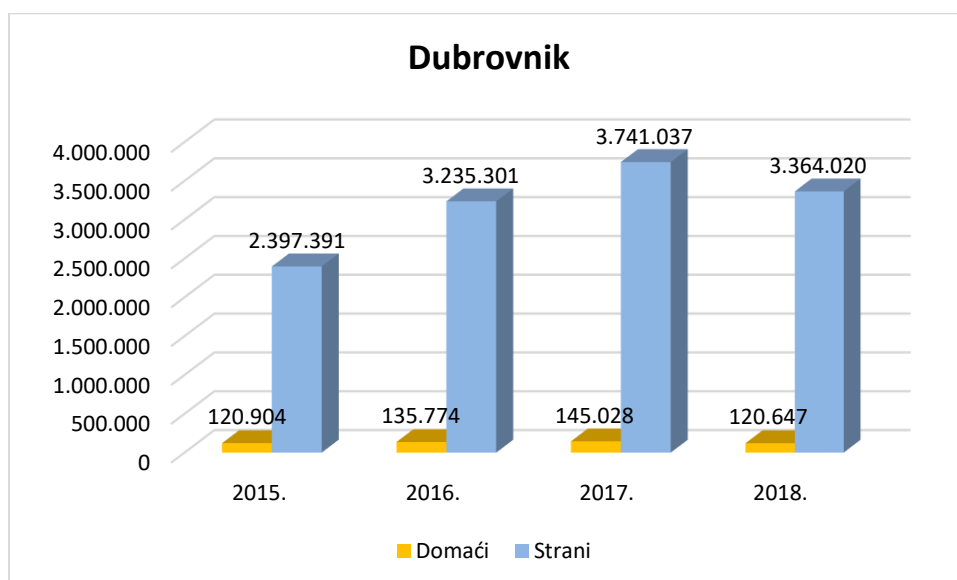
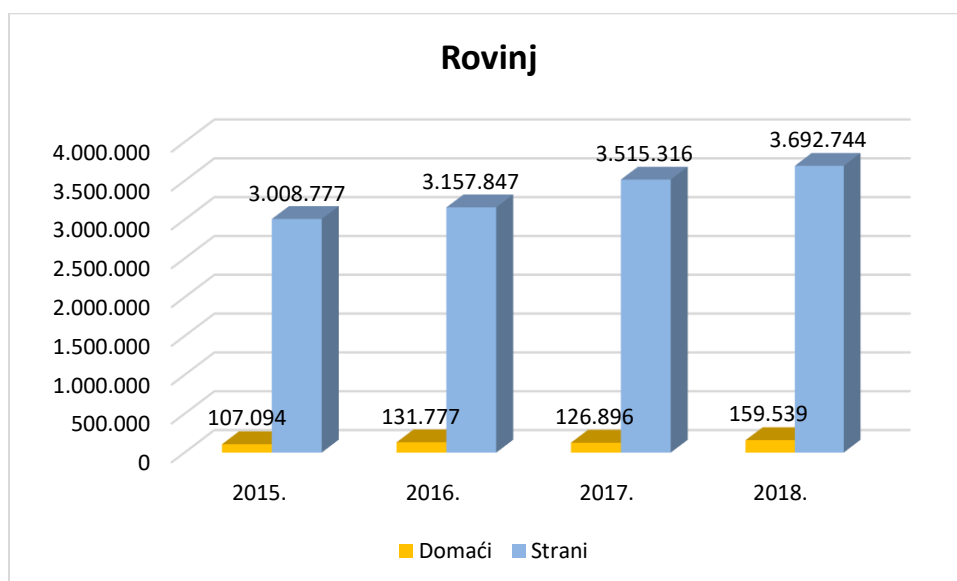
Graf 5. Ukupan broj turističkih dolazaka u Rovinju i Dubrovniku od 2015.-2018. godine

Izvor: vlastita izrada prema: Turizam u primorskim gradovima i općinama u 2015.-2018., Statistička izvješća Zagreb, 2015.-2018., www.dzs.hr, (27.07.2019.)

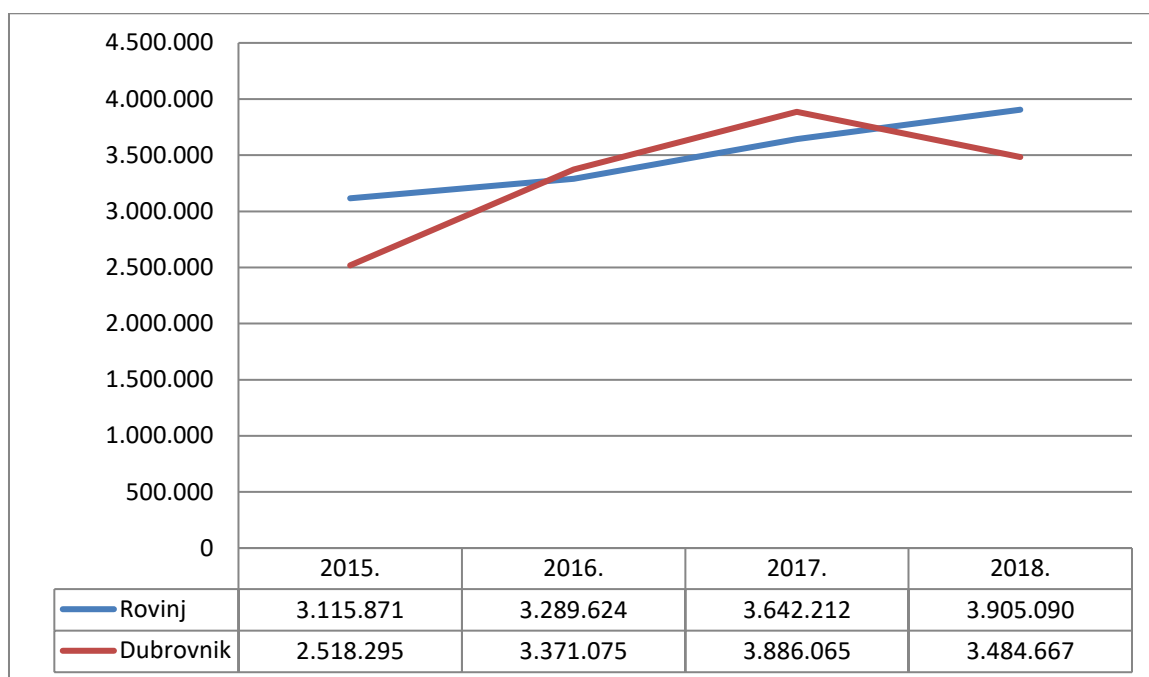
Prema grafu br.4 i 5 u razdoblju od 2015. do 2018. godine možemo vidjeti kako je evidentan porast broja turista unutar četiri godine u obje destinacije. Broj turista u Rovinju u postocima iznosio je 21% za 2015. godinu, dok je za npr. za razdoblje u 2018. zabilježen porast od 8 % više turista. Porast broja turista u Dubrovniku u razdoblju od četiri godine povećan je za 9%, odnosno broj turista 2015. godine iznosio je 19%, a najveći broj turista zabilježen je 2017. godine kada je grad posjetilo 1.174.878. turista. Lagani pad nastupio je 2018. godine. Usporedno gledajući ova dva grada možemo reći kako broj turista u ovim destinacijama iz godine u godinu raste, a najveću posjećenost bilježimo od stranih turista. U ukupnom broju turista jedino Dubrovnik bilježi lagani pad 2018.godine, dok je u Rovinju to i dalje u pozitivnom porastu.

Graf 6. Promet noćenja u naseljima primorskih gradova i općina od 2015.-2018.prema posjećenosti u Rovinju i Dubrovniku

Izvor: vlastita izrada prema: Turizam u primorskim gradovima i općinama u 2015.-2018., Statistička izvješća Zagreb, 2015.-2018., www.dzs.hr, (27.07.2019.)

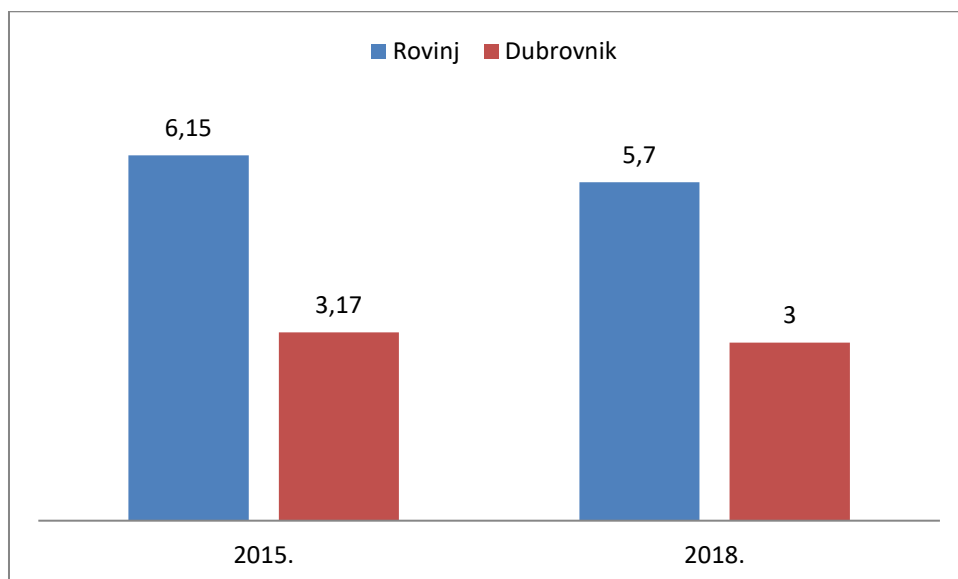
Graf 7. Ukupan broj noćenja u Rovinju i Dubrovniku od 2015.-2018. godine

Izvor: vlastita izrada prema: Turizam u primorskim gradovima i općinama u 2015.-2018., Statistička izvješća Zagreb, 2018., www.dzs.hr, (27.07.2019.)

Što se tiče ostvarenih noćenja u razdoblju od 2015.-2018.godine u grafu br.6 možemo vidjeti kako je slika noćenja grafički relativno slična broju turista. Obje destinacije bilježe vrlo dobru posjećenost kroz ostvarena noćenja u tom razdoblju. Primjerice broj noćenja u Rovinju 2015. godine iznosio je 22 %, dok je za 2018. godinu broj noćenja veći za 6 % odnosno iznosi ukupno 28 % noćenja. Najveći broj noćenja ostvaren je 2018. godine kada je zabilježena brojka od čak 3.905.090 noćenja. Dubrovnik ima sličnu situaciju, ukupan broj noćenja 2015. godine iznosio je 28 % ukupnih noćenja, a najveća posjećenost bila je 2017. godine kada je zabilježen rekordan broj noćenja u Dubrovniku od čak 3.886.065 (29%). Kako smo već naveli u predhodnim recima, u ukupnom broju noćenja graf br.7 pokazuje nam postupno povećanje broja turista kroz četiri godine, osim kada je u Dubrovniku zabilježen pad broja noćenja 2018. godine.

Graf 8. Prosječan broj dana boravka turista u 2015. i 2018. Godini u Rovinju i Dubrovniku

Izvor: vlastita izrada, (05.11.2019.)

Ako pogledamo graf br.8 onda možemo zaključiti kako se turisti više zadržavaju u gradu Rovinju. Zbog prevelike posjećenosti obje destinacije bilježe pad u broju dana boravka u spomenutim destinacijama. Razlog tome je svakako i nezadovoljstvo prevelikim gužvama u gradovima ali i na plažnim prostorima koji su maksimalno iskorišteni. S druge strane, grad Dubrovnik općenito je mjesto za posjetitelje visoke platežne moći, mjesto cruising putovanja koja nam daju gore spomenute rezultate. Upravo zbog kružnih putovanja to je destinacija u kojoj se turisti ne zadržavaju dulje od 3 dana. Iako ove destinacije bilježe visoke brojke dolazaka turista i ostvarenih noćenja, ovakva slika ne ide u prilog razvoju destinacije. Ukoliko se turisti manje zadržavaju u određenoj destinacije, manje troše svoja financijska sredstva i samim time dovodi se u pitanje gospodarski razvoj zemlje.

Tablica 8. Promet turista u naseljima primorskih gradova i općina od 2015.-2018. prema turističkim objektima u Rovinju i Dubrovniku

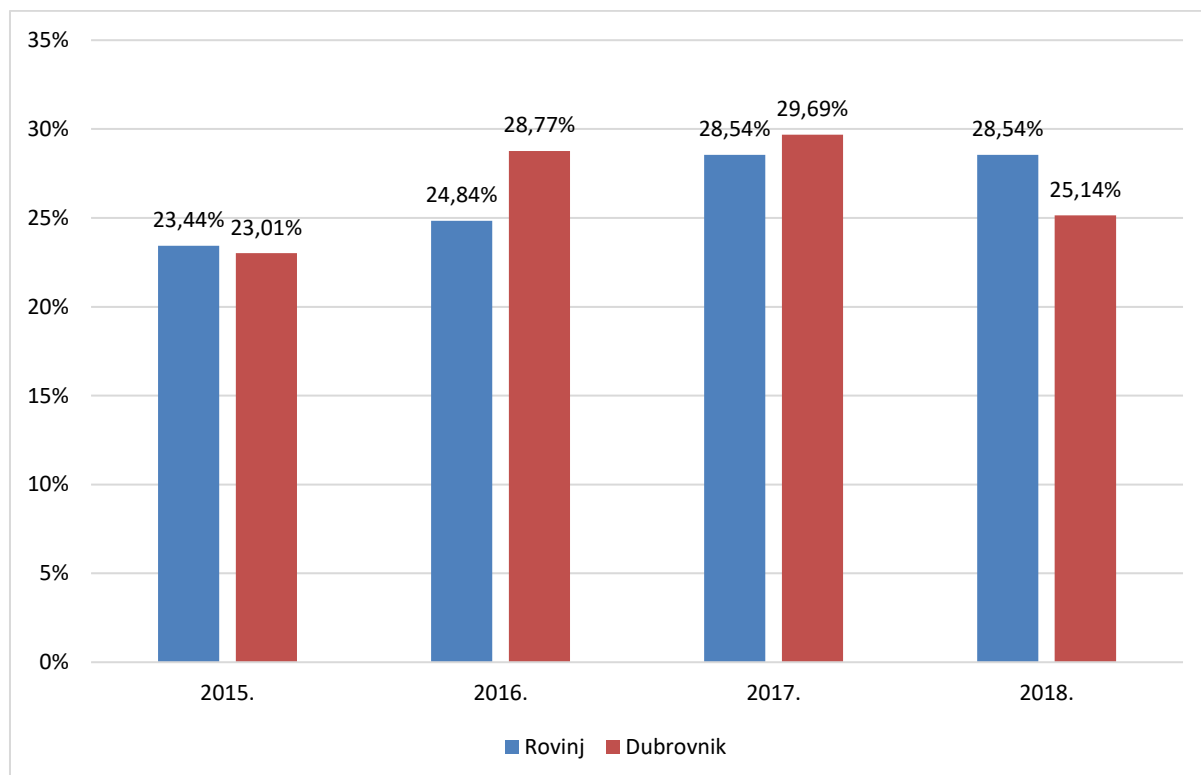
ROVINJ	Vrsta turista	Hoteli i sl.	Kućanstva	Kampovi	Ostali objekti
2015.	Domaći	205.015	96.024	188.112	16.681
	Strani	914.093	552.674	1.584.795	64.308
2016.	Domaći	217.010	139.010	198.527	-
	Strani	932.250	736.265	1.621.109	-
2017.	Domaći	234.655	159.106	224.312	-
	Strani	1.011.153	815.887	1.815.172	-
2018.	Domaći	271.332	185.656	235.360	-
	Strani	1.106.549	922.441	1.876.100	-

DUBROVNIK	Vrsta turista	Hoteli i sl.	Kućanstva	Kampovi	Ostali objekti
2015.	Domaći	-	204.340	-	53.713
	Strani	-	715.062	-	162.399
2016.	Domaći	590.419	368.030	29.118	-
	Strani	2.008.131	1.291.333	71.611	-
2017.	Domaći	649.901	492.859	32.118	-
	Strani	2.144.244	1.656.553	85.268	-
2018.	Domaći	-	-	-	-
	Strani	-	-	-	-

Izvor: vlastita izrada prema: Turizam u primorskim gradovima i općinama u 2015.-2018., Statistička izvješća Zagreb, 2015.-2018, www.dzs.hr, (27.07.2019.)

Prema tablici br.7 promet turista u naseljima primorskih gradova i općina od 2015.-2018. prema turističkim objektima u Rovinju i Dubrovniku, ako usporedimo ove dvije destinacije onda možemo vidjeti preferencije posjetitelja. Dakle, Rovinj najveću posjećenost bilježi u kampovima, a potom u hotelima i kućanstvima, dok za Dubrovnik vrijedi obrnuta situacija. Najveća posjećenost je u hotelima, kućanstvima, a najmanja u kampovima. Rovinj je najbolje rezultate postigao 2018., dok je Dubrovnik imao to u 2017.godini. Obje destinacije imaju najveću posjećenost upravo od stranih turista, dok je domaćem stanovništvu to još uvijek druga opcija. Posebice je to zbog previsokih cijena za lokalno stanovništvo.

Graf 9. Prikaz iskorištenosti turističkih smještajnih kapaciteta u Rovinju i Dubrovniku od 2015.g. do 2018.g.

Izvor: vlastita izrada, (20.10.2019.)

U grafu br.3 prikaz iskorištenosti turističkih smještajnih kapaciteta u Rovinju i Dubrovniku od 2015.-2018.zabilježen je blagi porast u Rovinju između 2015. i 2016. godine, dok za sljedeće dvije on ostaje isti. U Dubrovniku je veći porast zabilježen već 2016. kada je iznosio 28,77%, a taj trend je nastavljen i 2017. godine gdje možemo vidjeti blagi porast za 0,92%. No, ono što je interesantno je pad koeficijenta iskorištenosti 2018. koji je iznosio 4,55 % u odnosu na predhodnu godinu. Ako usporedno gledamo ove dvije destinacije onda je Dubrovnik u blagoj prednosti.

Tablica 9. Prikaz koeficijenta turističke funkcionalnosti u Rovinju i Dubrovniku

Koeficijent turističke funkcionalnosti				
<i>Destinacija</i>	2015.	2016.	2017.	2018.
Rovinj	254	253	244	262
Dubrovnik	70	75	84	89

Izvor: vlastita izrada, (25.08.2019.)

U tablici br.7 prikaz koeficijenta turističke funkcionalnosti u Rovinju i Dubrovniku od 2015.-2018. prikazano je koliko je kreveta u turističkim smještajnim kapacitetima na 100

stanovnika, pa iz toga možemo iščitati kako je 2017. godine u Rovinju bio najmanji koeficijent, dok 2018. godine on iznosi 262 kreveta u turističkim smještajnim kapacitetima na 100 stanovnika. Nadalje, prema Defterovom turističkom indikatoru ova destinacija za razdoblje od 2015.-2018. godine ulazi u kategoriju lokaliteta sa značajnom turističkom aktivnošću (Defterov TOI indikator-5). Kod Dubrovnika je stvar skoro slična pa je tako npr. najveće povećanje zabilježeno 2017. godine i iznosilo je 84 kreveta u turističkim smještajnim kapacitetima na 100 stanovnika. I iduće je godine trend rasta nastavljen, a najmanji je zabilježen 2015. godine kada je iznosio samo 70 kreveta u turističkim smještajnim kapacitetima na 100 stanovnika. Prema Defterovom turističkom indikatoru ova destinacija ulazi u kategoriju lokaliteta sa pretežnom turističkom aktivnošću (Defterov TOI indikator-4) za razdoblje od 2015.-2018. godine.

Možemo zaključiti da ove dvije destinacije u svakom pogledu ulaze u važne turističke destinacije Hrvatske gdje se svake godine broj turista povećava, a time u određenoj mjeri doprinose rastu gospodarstva zemlje koja veliki dio prihoda ostvaruje upravo zbog turizma. Prema prikazanim podacima možemo vidjeti i na koji način su ove destinacije različite. Krajnji sjever preferiraju turisti željni više prirodnog okruženja pa tako Rovinj bilježi najviše noćenja u kampovima, a potom u hotelima. Dubrovnik je prema željama i potrebama gostiju čista suprotnost, većina uživa u luksuznim hotelima ili kućanstvima. Dakle, ove destinacije iako vrlo slične imaju različite stilove gostiju, a prema tome svaka destinacija prilagođava svoj razvoj i unaprijeđenje usluga.

Prostorno planiranje turističkih zona u gradu Rovinju i gradu Dubrovniku

Velika turistička izgradnja često nasilno prilagođava prirodu posebnim potrebama i zahtjevima masa dok su na odmoru, pa je to uzrok teških konflikata i velikih poremećaja u osjetljivoj prirodnoj sredini.³⁰U turističkoj izgradnji treba se voditi računa da prirodna sredina ima određen kapacitet nosivosti, te da nakon određene granice izgradnje, odnosno zbog prekomjerne izgrađenosti dolazi do degradacije prirodne i društvene atrakcijske osnove. U slučajevima nekontroliranog i neplaniranog razvoja turizma javljaju se brojni negativni okolišni i ekološki učinci: onečišćenje vode, onečišćenje zraka, opterećenje bukom, vizualno zagađenje prostora, prenapučenost plaža i prometnica, trajna degradacija prostora, oštećenje

³⁰ Alfier, D., **Zaštita prirode u razvijanju turizma**, Doktorski rad, Zagreb 2010.

kulturno povijesnih materijalnih resursa.³¹U Hrvatskoj je raspoloživost turističkog prostora uvelike uvjetovana odredbama Zakona o prostornom uređenju i gradnji.

Prostorni plan uređenja Grada Rovinja utvrđuje uvjete građenja područja grada, ujedno je dugoročni i koordinirajući planski dokument. Njime se određuje namjena, svrhovito korištenje, oblikovanje, obnova, sanacija građevinskog i drugog zemljišta, zaštita okoliša, te zaštita kulturne baštine i osobito vrijednih dijelova prirode.

Prema prostornom planu koncentracija građevina ugostiteljske i turističke namjene razvijat će se prvenstveno u turističko razvojnim područjima prema definiranim granicama građevinskih područja izvan naselja ugostiteljsko-turističke namjene, a smještenim na priobalnom dijelu grada. Pojedinačne građevine i turističke zone mogu graditi i unutar građevinskih područja naselja, u skladu sa prostornim planovima užeg područja i ukupnim odredbama promatranog plana. U građevinskim područjima mogu se graditi i uređivati i sportske i rekreacijske građevine, igrališta i otvorene površine, prometne površine, te potrebne infrastrukturne građevine i infrastrukturna mreža. Građevine ugostiteljske i turističke namjene gradit će se u sljedećim izdvojenim građevinskim područjima izvan naselja ugostiteljsko-turističke namjene³²:

- Valalta, Monsena-Valdaliso, Villas Rubin-Polari i Veštar

Izdvojena građevinska područja izvan naselja ugostiteljsko turističke namjene definiraju se ukupnim odredbama plana i dimenzioniraju se sukladno planskim veličinama s optimalnim opterećenjem prostora. Planske veličine koje uključuju ukupne maksimalne smještajne kapacitete, površinu i planiranu gustoću pojedinog turističkog razvojnog područja su određene prema receptivnim mogućnostima svakog područja, uzimajući u obzir da u konačnici treba svako od navedenih područja imati kategoriju četiri zvjezdice.³³

³¹ Bilen, M., **Turizam i okoliš**, Mikrorad d.o.o., Zagreb, 2011., str. 20.

³²Službeni glasnik, str. 22, <http://www.rovinj-rovigno.hr>, (13.07.2019.)

³³Ibidem

Tablica 10. Planirana izgradnja turističkih kapaciteta izvan naselja ugostiteljsko-turističke namjene u 2019. godini

Građevinsko područje	Postelje	Površina	Planirana gustoća
VALALTA	do 7000	cca. 97 ha	do 80 postelja
MONSENA-VALDALISO	do 5000	cca. 62 ha	do 80 postelja
VILLAS RUBIN-POLARI	do 9000	cca. 128 ha	do 80 postelja
VEŠTAR	do 3000	cca. 50 ha	do 80 postelja

Izvor: Službeni glasnik, str. 22, <http://www.rovinj-rovigno.hr>, (13.07.2019.)

Prema tablici br. 3 planirana izgradnja turističkih kapaciteta izvan naselja ugostiteljsko-turističke namjene u 2019. godini pokazuje nam kako se ova područja visoko kategoriziranih kampova i resorta prema prostornom planu grada Rovinja mogu razvijati pritom ne narušavajući ravnotežu razvoja naselja izvan priobalnog područja. Zbog sve većeg broja turista planirana gustoća smještajnih kapaciteta se povećava do 80 postelja u svim navedenim područjima na površini od 50-128 ha. Najizraženije je to kod resorta Villas Rubin-Polari gdje bi se broj postelja trebao povećati do 9000, dok je primjerice u kampu Veštar to trostruko manje.

Građevine ugostiteljske i turističke namjene gradit će se i unutar turističkih zona unutar građevinskih područja naselja Rovinj. Planske veličine koje uključuju ukupne maksimalne smještajne kapacitete i površinu pojedine turističke zone su određene prema receptivnim mogućnostima svake zone unutar obuhvata generalnog urbanističkog plana (GUP) Rovinj do 3.400 postelja (u turističkim zonama u hotelima) ukupne površine 28,5 ha (3% utvrđenog građevinskog područja naselja Rovinj)³⁴:

- Zona Monte Mulini do 2.000 postelja (4* i 5*), površine cca 16,7 ha
- otok Sv. Andrija do 800 postelja (4* i 5*) površine cca 3,5 ha
- otok Sv. Katarina do 400 postelja (4*) površine cca 1,7 ha

³⁴Ibidem

- Zona Porton Biondi do 200 postelja (4*) površine cca 4,6 ha

Prilikom planiranja prihvatnih kapaciteta (smještajnih i rekreativnih) planeri trebaju imati na umu fiksne kapacitete prostora u vidu fizičkog kapaciteta, ekološke kapacitete, kapacitete prirodnog nasljeđa, duljinu i geomorfologiju obalnog pojasa. Planeri bi trebali smještajne i rekreativne kapacitete kroz prostorno planske dokumente dovesti u optimalnu vezu s zadanim okruženjem.³⁵ Na ovaj način se prati struktura izgrađenosti u cilju očuvanja prostora. Važno je provoditi plansku izgradnju kako ne bi došlo do devastacije prirodnih dobara. Ovakvim načinom pomažemo očuvati okoliš, ali i voditi evidenciju nelegalne izgradnje koja može narušiti prirodnu ravnotežu prostora sve u cilju osiguravanja zarade, bez razmišljanja o posljedicama koje mogu nastati na određenom prostoru. Zbog toga je nadalje određena turistička izgradnja prema odredbama grada koja nalaže da su izdvojena građevinska područja izvan naselja ugostiteljsko turističke namjene TRP-ovi (T1, T2, T3) namijenjena gradnji isključivo građevina namijenjenih turizmu i to: pretežito ugostiteljskih građevina smještajnog tipa kao što su hoteli, aparthoteli, turistička naselja, turistički apartmani, pansioni i guest house, te kampovi; ugostiteljskih građevina u kojima će se gostima pružati usluge prehrane: restoran, caffè bar i sl., te ostalih vrsta poslovnih građevina koje predstavljaju turističku ponudu/ prateće sadržaje poslovne zone: sportske, trgovačke, uslužne, servisne, zabavne i rekreacijske građevine. U turističkim zonama u naselju mogu se graditi smještajne građevine iz skupine hoteli s otvorenim i zatvorenim bazenima. Unutar građevinskih područja uži obalni pojas je namijenjen isključivo uređivanju morskih plaža s plažnim građevinama, sunčališta, pristupa u more, valobrana, pristana, zelenih površina, manjih sportskih igrališta, površina za vodene sportove i drugo, dok se smještajni kapaciteti mogu planirati na udaljenosti ne manjoj od 100 metara od obalne crte, a smještajni kapaciteti u kampu na udaljenosti ne manjoj od 25 metara. U užem obalnom pojasu postoji mogućnost gradnje i postavljanja građevina, uređaja i instalacija potrebnih za odvijanje sigurne plovidbe na moru.³⁶

Prema prostornom planu izgrađenost grada Dubrovnika i njegova namjena površina temelji se na prikladnosti prostora za pretežne ili karakteristične i isključive namjene. Utvrđivanje namjene površina polazi od:

³⁵Birkić, D., Primužak, A., Rožanković, V.,: **Uloga i značaj održivog upravljanja plažama u priobalnim turističkim destinacijama, 5. međunarodna konferencija Inovacije, tehnologije, edukacija i menadžment Zbornik radova 5. međunarodne konferencije Inovacije, tehnologije, edukacija i menadžment Čakovec** : Međimursko veleučilište u Čakovcu , Prethodno priopćenje; UDK: 725.753:338.48; ISSN: 2584-7562, Sv. Martin na Muri, Hrvatska, 04.04.-05.04.2018.

³⁶Službeni glasnik, str. 8, <http://www.rovinj-rovigno.hr>, (13.07.2018.)

1. vrijednosti pojedinih područja (prirodnih i kulturno-povijesnih),
2. zatečenog stanja korištenja prostorom,
3. prostorno-funkcionalnih cjelina (gradskog naselja, prigradskih naselja i izdvojenih naseljskih cjelina).

Detaljno razgraničenje između pojedinih namjena površina granice kojih se grafičkim prikazom ne mogu utvrditi nedvojbeno, određuje se detaljnijim planovima uređenja ili lokacijskim uvjetima za zahvat u prostoru. Građevinska čestica za određeni zahvat u prostoru može se temeljem razgraničenja oblikovati od jedne ili više katastarskih čestica uz uvjet da je veći dio građevinske čestice unutar osnovne namjene. Planiranokorištenje i namjena površina temelji se na posebnostima pojedinih područja (prostorno-funkcionalnih cjelina):

1. zaštićeno obalno područje,
2. kopneno zaleđe.

Zaštićeno obalno područje je krajobrazna cjelina sa statusom područja s posebnim ograničenjima u korištenju, a obuhvaća sve otoke na području Grada Dubrovnika, pojas kopna u širini od 1.000 m od obalne crte i pojas mora u širini od 300 m od obalne crte. Uvjeti određivanja namjene površina u okviru zaštićenoga obalnog područja određeni su tako:

1. da se u najvećoj mogućoj mjeri sačuvaju neizgrađeni dijelovi obale od izgradnje stambenih, turističkih i ostalih građevina,
2. da se što veći dio obale (izuzev dijelove obale u naseljima) sačuva u prirodnom izgledu,
3. da se zaštite i hortikulturno uredi zelene površine u građevinskim područjima naselja radi očuvanja i unapređenja krajobraza,
4. da se potakne aktivno korištenje kultiviranim poljoprivrednim površinama,
5. da se maksimalno štite kulturno-povijesne cjeline i spomenici graditeljske baštine.

U izdvojenom dijelu građevinskog područja naselja i neizgrađenom dijelu izdvojenog građevinskog područja izvan naselja u pojasu najmanje od 100 m obalne crte ne može se planirati građenje građevina, osim građevina komunalne infrastrukture koje po svojoj prirodi zahtijevaju smještaj na obali i podzemne infrastrukture, pratećih sadržaja ugostiteljsko-turističke namjene građevina koje po svojoj prirodi zahtijevaju smještaj na obali (brodogradilište, luke i sl.) te uređenje javnih površina.

Uvjeti pri određivanju namjene površina na području kopnenog zaleđa (prostor kopna izvan zaštićenoga obalnog područja) određeni su tako:

1. da se omogućuje gradnja građevina izvan granica građevinskog područja u funkciji revitalizacije poljoprivredne proizvodnje kao osnovni poticaj razvitku ovog područja,
2. da se kompleksi polja u krškim vrtacama uz naselja sačuvaju od bilo kakve izgradnje,
3. da se sačuvaju temeljne krajobrazne odlike prostora (vegetacija, postojeća zgusnuta gradnja) i da se pošumi šumsko stanište degradirano požarima.

Ugostiteljsko-turistički sadržaji grade se sukladno posebnim propisima (Pravilnik o razvrstavanju, kategorizaciji, posebnim standardima i posebnoj kvaliteti smještajnih objekata iz skupine hoteli - u daljnjem tekstu. Postojeće zone ugostiteljsko-turističke namjene – hoteli (T1) mogu se sukladno mogućnostima na terenu i posebnim propisima proširivati i rekonstruirati (dograđivanje, nadograđivanje, uklanjanje vanjskog dijela građevine, izvođenje radova radi promjene namjene građevine ili tehnološkog procesa i sl.) uz uvjet da se zadržava postojeća gustoća korištenja. Navedeno je moguće u svrhu postizanja poboljšanja u poslovanju ("tehnološkom procesu") što može podrazumijevati i podizanje kvalitete na usluge više kategorije, a kako je regulirano posebnim propisima. Svaka intervencija mora biti odobrena od strane posebnog povjerenstva Grada Dubrovnika. Izgrađene i djelomično izgrađene zone ugostiteljsko-turističke namjene unutar građevinskog područja naselja mogu se rekonstruirati radi povećanja kvalitete ponude, što podrazumijeva višu kategoriju smještajnih građevina i pratećih sadržaja (prateći sadržaji, športsko-rekreacijski sadržaji, ugostiteljski objekti, objekti za zabavu, uređenje otvorenih prostora, plaža, kupališta i sl.). Nova smještajna građevina s pripadajućim zemljištem planira se izvan postojećih javnih površina uz obalu. Radi povećanja kvalitete ponude omogućuje se rekonstrukcija, dogradnja i zamjena postojećih građevina, gradnja novih građevina uz povećanje postojećeg koeficijenta izgrađenosti i postojećeg koeficijenta iskorištenosti maksimalno za 30% postojeće građevinske čestice i postojeće bruto površine građevine (građevina). Odvodnja otpadnih voda rješava se zatvorenim kanalizacijskim sustavom s pročišćavanjem. Minimalna udaljenost građevine od susjedne građevinske čestice je 4,0 m. Najmanje 40% građevinske čestice mora se hortikulturno urediti. Ako je potrebna zamjena postojećih građevina s većim koeficijentom izgrađenosti i iskorištenosti od 30%, propisuje se obveza izradbe detaljnog plana uređenja. U okviru izgrađenih ugostiteljsko-turističkih zona za zaštićene građevine i

povijesne vrtove, u svrhu rekonstrukcije, zamjene, dogradnje i nadogradnje potrebno je ishoditi konzervatorske uvjete³⁷.

Ako pogledamo ove dvije destinacije s aspekta izgradnje turističkih smještaja onda zasigurno govorimo o dvije vrlo popularne destinacije, danas namijenjene uglavnom turistima visoke platežne moći. Grad Rovinj broji oko 15ak hotela različitih kategorizacija, uglavnom onih s pet, četiri i tri zvjezdice (Grand Park Hotel Rovinj, Island hotel Istra, Hotel Adriatic i dr.), tri turistička naselja (Resort Amarin, Valalta FKK i Resort Villas Rubin), devet kampova (Val Saline, Campsite Veštar, Val Vidal i dr.) te brojne apartmane u privatnom vlasništvu. U Dubrovniku stvar nije ništa drukčija jer on prema podacima danas bilježi najveći broj visoko kategoriziranih hotela pa se u gradu može pronaći devet hotela s pet zvijezdica, sedam sa četiri i čak dvadeset i pet hotela s tri zvjezdice. Dva možda najvažnija hotela za ove destinacije su Grand Park Hotel Rovinj i Hotel Excelsior Dubrovnik, karakteristični po pogledu na stari dio grada. Grand Park Hotel Rovinj jedna je od najvećih investicija na području turizma u RH, prvi hotel s pet plus zvjezdica i čak 209 soba. S nešto manjim brojem soba (158) hotel Excelsior ima sličnu priču. Nekada poznat kao Vila Odak, danas je hotel kojeg posjećuju najpoznatija lica svijeta. Oba hotela dio su prestižnih turističkih grupacija koje vode najluksuznije smještajne objekte u Hrvatskoj, Adris grupa i Adriatic Luxury Hotels.

Dakle, možemo zaključiti kako ova dva grada u svojim prostornim planovima imaju dobro razrađene smjernice izgradnje novih objekata. Kod Rovinja smo dali primjer u kojim omjerima je dopuštena izgradnja kako se ne bi narušila prirodna ravnoteža. Iako za Dubrovnik nema podataka o trenutno planiranoj izgradnji turističkih kapaciteta izvan naselja ugostiteljsko-turističke namjene, generalni urbanistički planovi u obje destinacije pokazuju kako za cilj imaju na održiv način upravljati izgradnjom novih objekata ili uređenjem postojećih.

³⁷Službeni glasnik, www.dubrovnik.hr, (13.07.2019)

5. ANALIZA INICIJATIVA ZA USPOSTAVU ODRŽIVOG TURISTIČKOG RAZVOJA NA PRIMJERU GRADOVA ROVINJ I DUBROVNIK

Razvoj ovih gradova uvelike utječe na očuvanost prirodnog okruženja, biljnog i životinjskog stanovništva, ali i razine kvalitete usluge koja se pruža posjetiteljima. Svaki gost za svoj novac očekuje i određenu kvalitetu usluge. Zbog toga je vrlo teško odrediti ravnotežu između prirodnog i ekonomskog kao što smo već spominjali u predhodnim recima.

Kada govorimo o ekološkim markicama prva asocijacija je nešto vezano u poljoprivredni razvoj i ekološki uzgoj. No, kada je riječ o primorskim krajevima to nas podsjeća na Plavu zastavu koja je ujedno i najraširenija ekološka markica na tim prostorima. Već smo spomenuli osnovne značajke ove markice, no za održivi turizam od velikog su značaja kao i određene inicijative koje pokreću ili čiji su nositelji gradska uprava ali i civilno društvo. Osim već spomenute tu su i Eco Domus, Green Globe, Sustainable hotel...

5.2. Nositelji ekoloških markica na području grada Rovinja i Dubrovnika

Svake godine ekološka markica poznata kao **Plava zastava** dodjeljuje se onim plažama i marinama koje ostvaruju postavljene kriterije, koje su unaprijedile neko ekološko područje ili zadržale status o kvaliteti iz prošlih godina. Zajednička stvar svima je da svaki put iznova brinu o ekološkom aspektu, tj. o kakvoći mora i obale, ali i da aktivno informiraju javnost o istome. Ono što je dobro naglasiti je i činjenica da se ova markica kroz godinu može i oduzeti ukoliko se uoče neke nepravilnosti.

Rovinj se ove godine može pohvaliti s pet plaža na kojima se vijori ova zastava. To su: plaža sv. Andrija Crveni otok, plaža zabavni centar Villas Rubin, plaža autokampa Polari, plaža Amarin i plaža autokampa Veštar. U Dubrovniku tu je titulu osamnaesti put odnijela plaža hotela Valamar Collection Dubrovnik, ali i plaža Cava koja je prošle godine obnovljena i ima visoke standarde za ugodno uživanje u sunčanju i kupanju.

Dakle, možemo vidjeti kako se Rovinj zbilja može pohvaliti velikim brojem plaža nositeljica Plave zastave, ali i neprestani rad u Dubrovniku koji se trudi jačati sve kriterije kako bi što više plaža dobilo ovu svjetski priznatu ekološku markicu.

Ono što je svakako pozitivna stvar je i napredak koji možemo vidjeti na području hotelijerstva gdje sve više smještajnih objekata radi na jačanju održivog turizma i održivog razvoja. Certificiranje malih objekata u sklopu inicijative *Zeleni plan Istre* je da svi mali iznajmljivači budu upoznati s važnosti održivog razvoja i turizma na njihovom području. Zbog toga rade na dodjeljivanju markice **Eco domus** koja označava prijateljski smještaj i upoznavanje posjetitelja s lokalnim vrijednostima u svrhu očuvanja istog. Uz dosadašnjih jedanaest objekata koji su taj certifikat dobili, ove godine kriterije je postiglo još petnaest novih objekata. Dubrovnik se može pohvaliti kako boutique hotel Villa Dubrovnik ove godine postaje ponosni vlasnik certifikata za okoliš **Green Globe** koji se odnosi na tehnološke inovacije kojima se koriste grupacije u svrhu učinkovitog upravljanja potrošnje energije i smanjenjena negativnog utjecaja na okoliš. Certifikat **Sustainable hotel** program je certificiranja hotela u kategoriju ‘zelenih’ koji se ističu zalaganjem za održivi turizam u smislu korištenja obnovljivih izvora energije, korištenja ekoloških sredstava, ekološkog uzgoja hrane i slično koji prije svega utječu i na zdravlje ljudi. Iz tog razloga, a u kojem leži budućnost hrvatskog turizma i naše promatrane destinacije su prepoznale važnost ovog načina izgradnje pa smo u tablici mogli vidjeti broj certificiranih hotela u Rovinju i Dubrovniku.

Tablica 11. Zastupljenost ekoloških markica u Rovinju i Dubrovniku

Grad	Plava zastava	Eco Domus	Green Globe	Sustainable hotel
Rovinj	5	26	-	5
Dubrovnik	2	-	1	3

Izvor: vlastita izrada, (05.11.2019.)

Tablicom 11. zastupljenost ekoloških markica u Rovinju i Dubrovniku htjeli smo brojčano potkrijepiti prethodni tekst, a iz ovog prikaza možemo vidjeti kako na ovaj način zapravo lakše uočavamo područja u kojima ovi gradovi pokušavaju postići održivi turizam. Rovinj je usmjeren i na privatne smještajne kapacitete te prepoznaje njihovu važnu ulogu koja svakako doprinosi turizmu, dok je Dubrovnik grad koji svoj turizam gradi uglavnom s hotelima namijenjenim samo onima visoke platežne moći. Svaka od ovih destinacija na svoj način doprinosi razvoju održivog turizma. Iz godine u godinu svijest o održivom turizmu raste. Krajnji rezultat odražava se kroz sve ono kako svaka destinacija aktivno sudjeluje i doprinosi

održivom razvoju na svoj način. Rezultati koje smo naveli pokazuju kako svaka godina donosi poboljšanje na tom području i da svaka od njih odabire u kojem će smjeru ići razvoj grada na sveopće dobro. Možemo vidjeti kako osim zaštite mora i obale ostaje prostor na kojemu se isto može raditi, a koji se tiče izgradnje, kvalitete smještajnih objekata, učinkovitog upravljanja i slično. To se sve razrađuje putem različitih kratkoročnih i dugoročnih projekata.

5.3. Aktivnosti gradske uprave i civilnog društva po pitanju održivosti

Veliki pothvati nekako uvijek kreću s vrha piramide, pa tako i po pitanju održivosti najveći rezultat dolazi od različitih projekata koje provode gradske uprave. Oni mogu biti samostalni ili su određeni od strane države i ministarstava. S obzirom da velike ideje zahtjevaju i velika financijska sredstva kao potporu za ono što želimo postići ili ispočetka postaviti važno je da je i ovaj faktor tj. država uključena u razvoj održivog turizma.

U posljednjih nekoliko godina tema održivog turizma ima veliki utjecaj na svjetskoj i domaćoj sceni. Stoga djelatnici gradskih uprava moraju prikupljati informacije kako bi odredili ono što je najvažnije i najpotrebnije promijeniti u određenim destinacijama kako bi krenuli u nove projekte koji bi trebali donijeti poboljšanje na području održivog turističkog razvoja.

Projekt *'Poštujmo grad'* koji je započeo u Dubrovniku prije nekoliko godina pokazuje nam zalaganje po pitanju održivosti. Kako bi grad uspio izaći na kraj s prekomjernim posjetima gradu, tj. staroj gradskoj jezgri i na taj način očuvao baštinu bilo je potrebno osmisliti određene mjere. Upravo se iz tog razloga razvila inicijativa održivog grada. Nekontrolirani i prekomjerni turizam zabilježen je 2017. godine kada je dostignut najveći broj noćenja. Time je bila ugrožena kulturna i graditeljska baština. Uz to, pojavili su se i drugi problemi poput iskrivljenog doživljaja destinacije za posjetitelje, negativan publicitet ali i sve glasnije negodovanje građana i umanjena kvaliteta života.

Dubrovnik je zato prema ovoj inicijativi odlučio postati predvodnikom i promotorom održivog turizma i odgovornog upravljanja destinacijom na širem području mediterana. Stoga, ovim strateškim, dugoročnim projektom 'Poštujmo grad' u kolovozu 2017. godine organiziran je sastanak s CLIA-om (krovno udruženje Cruise industrije) kako bi zajedničkim snagama

pokušali uskladiti potrebe cruise tržišta s potrebama destinacije. S obzirom na postignute dogovore formirana je radna grupa za provođenje zajedničkih ciljeva u partnerskom ozračju.

Iz toga su proizašle sljedeće mjere i aktivnosti:

- Izmijenjena odluka o vremenu dostave i ulasku vozila u staru gradsku jezgru
- Upravljanje javnim površinama- novom odlukom o korištenju javnih površina najprije se plato Pila od gužvi koje su uglavnom stvarali ilegalni 'bookeri', a zatim su omogućeni pješački koridori unutar gradskih zidina, osobito u ulicama Široka, Prijeko i Miha Pracata
- Uveden je adekvatan nadzor korištenja javnih površina
- Uska koordinacija službi i upravljanje prometom (policija, prometni redari, Sanitat, Libertas...)
- Izrađen vizualni identitet projekta i komunikacijski plan (Dubrovački proizvod, brežiranje logotipa...)
- Uspostavljen novi režim parkinga za smanjenje gužve u prometu oko povijesne jezgre)
- Nova pravila ponašanja
- Smart city- gradske aplikacije povezane sustavom (Dubrovnik Card, Dubrovačko oko...)
- Sustav za predviđanje broja posjetitelja (nadogradnja sustava VISITOR tzv. Brojač posjetitelja) na temelju kojega se daje procjena opterećenja za buduće razdoblje i preporuku za posjetitelje

Kako je program zamišljen na neko dugoročno vrijeme kroz 2019. i 2020. godinu planirane su sljedeće aktivnosti:

- Izmjene Odluke o zaustavljanju i parkiranju turističkih autobusa i osobnih automobila
- Produljena naplata od 7-21h
- Shuttle bus zračna luka-grad, planirane nove lokacije za zaustavljanje
- Ograničena zaustavljanja u Pilama za cabrio buseve na maksimalno 10 minuta
- Nova pravila ticanja za 2020.godinu s boljim rasporedom dolaska u tjednu i dnevno
- Manje gužve, manji pritisak dnevnog prometa
- Već u 2019.godini bolji raspored dolazaka brodova na kružnim putovanjima unutar tjedna
- Namjera uvođenja tzv.cruise takse

- Boravišna pristojba za goste s brodova na kružnim putovanjima regulirat će se novim Zakonom o boravišnoj pristojbi koji je u pripremi, o njenom uvođenju odlučivat će odredišta, a implementirat će se početkom 2021.godine
- Podizanje komunalnog standarda kroz investicije uz najveću kvalitetu života građana i boravka gostiju
- Strateške investicije u prometnu infrastrukturu
- Program integriranog održivog prometa i novih urbanih sadržaja
- Integrirati razvojni projekt Gruž-Lapad
- Razvoj alternativnih oblika prijevoza poput uspostave javnog električnog brodskog prijevoza
- Formiranje novih atraktivnih elemenata ponude

Projekt „Alter Eco“ (Alternativne turističke strategije u svrhu poboljšanja lokalnog održivog razvoja, a kroz promociju mediteranskog identiteta) je projekt koji se provodi unutar transnacionalnog EU programa MEDITERAN 2014-2020. Glavni cilj projekta je poticanje održivog razvoja kroz donošenje specifičnih politika i regulativa u svrhu valorizacije prirodnih i kulturnih resursa na poručju Mediterana. Specifični ciljevi čine smanjenje koncentracije ljudskih djelatnosti na tzv.turističkim hotspot-ovima u svrhu održavanja stupanja nosivosti kapaciteta, naglašavanje vrijednosti mediteranskog područja kroz promociju identiteta, lokalnih tradicija i kulture, provedbu pilot projekata u svrhu osmišljavanja lokalnih alternativnih turističkih ponuda, poboljšavanje poslovnih suradnji, jačanje ljudskih potencijala u turizmu te sveukupna potpora održivom razvoju.³⁸ Dakle, projekt analizira problematiku pretjerane uporabe kulturnih i prirodnih resursa koji su dodatno opterećeni i neadekvatnom pratećom infrastrukturom. Putem ICT tehnologija kroz pilot projekt će se mjeriti opterećenje glavnih žarišnih točaka na području grada točnije stare gradske jezgre, a potom prikupljati podaci potrebni kako bi se te točke rasteretile i dobio uvid u preferencije kretanja posjetitelja. Pilot projekt Grada Dubrovnika je u skladu sa SMART CITY strategijom, projektom „Respect the City“. Kako bi ispunio navedeni specifični cilj, Grad Dubrovnik je u suradnji s DURA-om osmislio pilot projekt čiju okosnicu čini implementacija infrastrukture za besplatan pristup internetu unutar stare gradske jezgre te integracija sa postojećom Dubrovnik Card aplikacijom u svrhu praćenja kretanja turista i predlaganja novih ruta kretanja. S obzirom da je rasterećenje gužvi u gradskoj jezgri detektirano kao jedna od nužnih mjera u ostvarivanju održivog turizma u Gradu Dubrovniku,

³⁸ Alter eco, www.dubrovnik.hr, 27.11.2019.

pilot projekt omogućuje upotrebu novih alata za potrebe preusmjerenja turista s ovog područja na alternativne gradske atrakcije kako bi se protočnost ljudi povećala, rasteretile najopterećenije gradske lokacije te na taj način pridonijelo očuvanju, zaštiti ali i valorizaciji vrijednih kulturnih i prirodnih resursa.³⁹

Sve ove aktivnosti i mjere trebale bi osigurati održivi turizam grada na nekoj zadovoljavajućoj razini, no i potaknuti sve ostale na važnost očuvanja baštine za budućnost. Ponekad je potrebno smanjiti svoje prohtjeve kako bi buduće generacije uživale ono što nam je dano u nasljedstvo.

Turistička zajednica grada Rovinja, turistički objekti, djelatnici i turistički projekti sudionici su i dobitnici godišnje hrvatske turističke nagrade. Provodi ju Ministarstvo turizma, Hrvatska turistička zajednica i Hrvatska gospodarska komora. Taj projekt je nastao s ciljem poticanja konkurentnosti, inovacije i svijesti o održivom razvoju kako bi se podigla razina kvalitete proizvoda i usluga u turističkom sektoru. Nagrada „**ODRŽIVI TURIZAM**“ dodjeljuje se pojedincu, udruzi, tvrtci ili lokalnoj zajednici koja pokazuje iznimnu uključenost na području brige za okoliš. U ovog kategoriji natječu se svi subjekti koji imaju posebno iskazan utjecaj održivog turizma kroz doprinos očuvanju prirode i okoliša, zaštite bioraznolikosti te očuvanje kulturne baštine. Načela kojih se predlagatelji i kandidati moraju pridržavati su briga o lokalitetima baštine kao i pružanju visoko kvalitetnih doživljaja posjetiteljima. Kandidati moraju pružati svojim gostima jedinstven doživljaj za posjetitelje te faktor različitosti koji ih izdvaja od ostalih. Za natjecanje u ovoj kategoriji mogu se prijaviti pojedinci, udruge, tvrtke i/ili lokalne zajednice koje pokazuju iznimnu uključenost na području brige za okoliš, a navedena održivost mora znatno doprinositi cjelokupnom doživljaju na turističkoj destinaciji. Načela kojih se predlagatelji i kandidati moraju pridržavati su briga o lokalitetima baštine kao i pružanju visoko kvalitetnih doživljaja posjetiteljima. Kandidati moraju pružati svojim gostima jedinstven doživljaj za posjetitelje te faktor različitosti koji ih izdvaja od ostalih.⁴⁰

Na području grada Rovinja značajna je i **radionica MITOMED+** (Modeli integiranog turizma na Mediteran Plus) pod nazivom *Pokazateljiodrživog turizma obalnih turističkihdestinacija* i model *Zelena plaža* u organizaciji Instituta za poljoprivredu i turizam i Upravnog odjela za turizam Istarske županije. Glavni cilj projekta MITOMED+ je povećati

³⁹Projekt Alter eco, www.dulist.hr (27.11.2019).

⁴⁰Nagrada za održivi turizam, www.htz.hr, 28.08.2019.

održivost i odgovornost u pomorskom i obalnom turizmu. Projekt je podijeljen u dvije faze: provedbu Pilot aktivnosti 1 koja uključuje testiranje pokazatelja putem alata za procjenu održivog turizma i razvoj otvorene online platforme za pokazatelje održivog turizma te Pilot aktivnost 2 koja se odnosi na razvoj i implementaciju modela Zelene plaže u partnerskim regijama. Model Zelene plaže je alat za samoprocjenu koji pomaže lokalnim vlastima pri donošenju odluka o upravljanju plažama na održiv način, a sadrži mnogobrojne prednosti za okoliš i zaštitu biološke raznolikosti, gospodarske i društvene pogodnosti te doprinosi kvalitetnijem iskustvu potrošača. Cilj te radionice bio je predstaviti alate kreirane u okviru projekta sudionicima, lokalnim samoupravama, turističkim zajednicama i ostalim sudionicima koji donose odluke i upravljaju turističkim resursima u obalnim područjima radi budućeg upravljanja obalnim turističkim područjima na održivi način.⁴¹

U Rovinju se još ističe i **razvojni plan turizma grada Rovinja** za razdoblje do 2020. godine koje se provodi inicijativom grada Rovinja, TZ zajednice te turističke privrede kako bi implementirali aktivnosti kojima bi Rovinj iskoristio sve svoje potencijale i razvijao turizam na održivi način. Ono što se posebno ističe jest to da se Rovinj želi razviti u destinaciju više kategorije te su samim time izrađeni strateški ciljevi koji bi trebali produžiti sezonu, podići potrošnju po turistu za 30% temeljem podizanja kvalitete ponude te postići prepoznatljivost brenda na europskoj razini.

U nastojanju da se Hrvatska etablira i nametne kao održiva turistička destinacija, pri čemu održivost počiva na jasno utvrđenim i mjerljivim pokazateljima, 2016. godine osnovan je **CROSTO**- Hrvatski opservatorij održivog razvoja turizma od strane Instituta za turizam u suradnji s Ministarstvom turizma Republike Hrvatske te trenutno predstavlja jedan od dvadesetak takvih opservatorija u svijetu koji djeluju kao članovi međunarodne mreže *INSTO* (eng. *International Network of Sustainable Tourism Observatories*) pod okriljem Svjetske turističke organizacije (eng. *The World Tourism Organization - UNWTO*). **CROSTO** je osnovan kao višegodišnji istraživački projekt u okviru kojeg se razvoj turizma, njegovi ekonomski, okolišni i društveni učinci prate putem primjene sustava pokazatelja *ETIS* (eng. *European Tourism Indicators System*) razvijenog od strane Europske komisije. Danas CROSTO čine suradnici Instituta za turizam te predstavnici Ministarstva turizma Republike Hrvatske, Hrvatske agencije za okoliš i prirodu, Hrvatske turističke zajednice i Državnog zavoda za statistiku.

⁴¹Rovinj: pokazatelji održivog turizma obalnih turističkih destinacija, www.turizmoteka.hr, 28.08.2019.

U modernom upravljanju turizmom naglasak je na odgovornom turizmu i mjerenju pokazatelja održivosti. Razlozi za praćenje održivosti turističkih odredišta su prije svega bolja informiranost javnosti kao podloga za donošenje odluka, učinkovito upravljanje rizicima, određivanje prioriteta za djelovanje, mjerenje rezultata, veće sudjelovanje zajednice i podrška dionicima u turizmu te bolje iskustvo za korisnike. Da bi se razvojem turizma moglo upravljati u skladu s načelima održivosti turizma, nužan preliminarni korak je utvrđivanje trenutnog stanja u odnosu na sva tri stupa, odnosno sve tri dimenzije održivosti. Tek ocjenom stanja, ali i kontinuiranim praćenjem održivosti, stvara se potrebna informacijska osnova za djelotvorno upravljanje razvojem u željenom, održivom smjeru. Potreba za praćenjem održivosti je posebno važna u destinacijama koje karakterizira snažna ovisnost o turizmu mjerena relativno velikim udjelom turizma u bruto domaćem proizvodu. U tu kategoriju spada i Hrvatska kao atraktivna europska destinacija ljetnog odmorišnog turizma. Stoga, neke od osnovnih zadaća CROSTO opservatorija su:⁴²

- Određivanje zajedničke metodologije mjerenja pokazatelja
- Institucionalno organiziranje dionika kroz lokalne radne skupine i
- Podizanje razine javne svijesti o značaju mjerenja

Ono što je važno uz ovaj projekt da su i Dubrovnik i Rovinj postali članom uz još tri grada Hrvatske.

Dakle, možemo zaključiti kako su ove destinacije razvile praksu razvijanja svijesti o potrebi za održivim turizmom. Uključivanjem u različite projekte i radionice na razini države ali i svijeta možemo pokazati da osim prirodnih ljepota, osviješćenost lokalnog i gradskog stanovništva raste, a na taj način primjer su drugim destinacijama kako unaprijediti poslovanje ali i utjecati na razvoj grada uz maksimalno očuvanje prirodnih zakona.

⁴²Hrvatski opservatorij održivog razvoja turizma, www.crosto.hr, (28.08.2018.)

6. ZAKLJUČAK

Načela turističkog razvoja vrlo jasno govore o činjenicama koje bi trebale vodilja svima nama u cilju očuvanja prirodnih resursa. Istodobno su smjernica kako međusobno povezati ekonomski rast s razvojem održivog turizma u destinacijama. Kako smo već predhodno naveli, važno je biti informiran o takvim stvarima kako bi osigurali kvalitetniji život za lokalno stanovništvo, ali i kako bi svim posjetiteljima pružili adekvatnu uslugu pritom ne narušavajući prirodnu ravnotežu. Održivi turizam je vrlo važan zbog svih navedenih činjenica koje se protežu kroz ovaj rad i zato ga je važno unaprijeđivati različitim projektima, inicijativama, uređivanjem zakonskih regulativa, uskladiti ga politikama i pravilima koji su propisani za održivi razvoj na svjetskoj razini.

Hrvatska kao turistička zemlja ima jednaku ulogu u tom procesu. Prema destinacijama koje smo uspoređivali možemo zaključiti kako je želja za unaprijeđenjem održivog razvoja na visokoj razini. I grad Rovinj i grad Dubrovnik jedni su od najpoznatijih i najpoželjnih destinacija za odmor u Hrvatskoj. To nam svakako potvrđuju statistički podaci koji pokazuju kako svake godine broj posjetitelja i noćenja raste. Iako različiti, svaki od njih se koristi različitim strategijama kako bi osigurali kvalitetniji život i kako bi mogli konkurirati svjetskim destinacijama na području održivog turizma. Moramo zaključiti kako osvještenost o održivom turizmu nije uvijek bila primarni cilj u ovim destinacijama. Pretrpane ulice turista u Dubrovniku česta su slika u ljetnim mjesecima, problemi s gradnjom i korištenjem obalnog pojasa u obje destinacije imaju određene propuste. Sveukupno gledajući naš obalni prostor možemo vidjeti koliko je dovedeno u pitanje održivo raspolaganje prostorom, koliko je štete načinjeno ali i kako određene postupke teško danas možemo ispraviti. Najviše to možemo primjetiti kod izgradnje hotela uz obale koje smanjuju prostor za kupaće, maksimalna iskorištenost prihvatnih kapaciteta, betonske plaže koje ne dopuštaju prirodi da se obnavlja na svoj način. Sve to narušava već spomenuta načela održivog razvoja turizma. Zbog loše organiziranosti u samim destinacijama koje smo promatrali u ovom radu narušava se dobar ugled koji za sobom povlači i brojne druge probleme osim onih gledanih s ekološkog aspekta. Kao što sam već spomenula, inicijative koje se provode u Rovinju i Dubrovniku vrlo su slične i ako pogledamo imaju gotovo iste ciljeve; postati prepoznatljive turističke destinacije po održivom turizmu, nastaviti razvijati svoje poslovanje u skladu s propisanim normama za pravilno korištenje svih postojećih resursa, čuvajući prirodnu i kulturnu baštinu.

Osviještenost o očuvanju okoliša mora krenuti najprije od svakog pojedinca zasebno, a u kontroliranju i nadzoru koji je prijekopotreban kod mjera koje nalažu svjetski propisi o održivom turizmu, postojećih projekata i inicijativa morala bi aktivno provoditi lokalna samouprava. Lokalna uprava ima nezamjenjivu ulogu i odgovornost u razvoju turizma na lokalnoj razini, ali nedovoljno poznaje i provodi koncept održivog razvoja u dokumentima strateškog planiranja. Zbog toga se daje zaključiti kako su ove destinacije unatoč brojnim programima i inicijativama koje se trenutno provode i dalje na granici (ne)održivog turizma. Za određene probleme je možda prekasno, no uvijek nam ostaje mogućnost učenja iz pogrešaka i kvalitetno raspolaganje resursima kojima trenutno raspolažemo.

POPIS LITERATURE

Knjige, disertacije, članci:

1. Alfier, D., **Zaštita prirode u razvijanju turizma**, Doktorska disertacija, Zagreb 2010.
2. Bilen, M., **Turizam i okoliš**, Mikrorad d.o.o., Zagreb 2011.
3. Birkić, D., **Održivi turistički razvoj priobalne destinacije**, Doktorski rad, Opatija 2016.
4. Birkić, D., Čubelić Pilijska, I., Kljajić Šebrek, J.(2014).; **The role of local government in planning of sustainable tourism of coastal destination, 22nd Biennial International Congress, TOURISM & HOSPITALITY INDUSTRY 2014, Trends in Tourism and Hospitality Management**, Original Scientific paper, ISSN 1848-4581, Opatija, 08.-09. May 2014.g.
5. Birkić, D., Primužak, A., Rožanković, V.; **Uloga i značaj održivog upravljanja plažama u priobalnim turističkim destinacijama, 5. međunarodna konferencija Inovacije, tehnologije, edukacija i menadžment Zbornik radova 5. međunarodne konferencije Inovacije, tehnologije, edukacija i menadžment Čakovec : Međimursko veleučilište u Čakovcu , Prethodno priopćenje; UDK: 725.753:338.48; ISSN: 2584-7562, Sv. Martin na Muri, Hrvatska, 04.04.-05.04.2018.**
6. Čavlek, N., Bartoluci, M., Prebežac, D., Kesar, O., i ostali suradnici, **Turizam ekonomske osnove i organizacijski sustav**, Zagreb 2011.
7. Črnjar, M., Črnjar, K., **Menadžment održivog razvoja**, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu u Opatiji, Rijeka 2009.
8. Kunst, I., **Hrvatski turizam i EU integracije**, Institut za turizam, Zagreb 2012.
9. Marušić, M., Prebežac D., **Istraživanje turističkih tržišta**, Zagreb 2004.
10. Mičetić Fabić, M., **Uloga lokalne samouprave u planiranju i promicanju održivog razvoja u turističkim destinacijama**, Doktorski rad, Opatija 2017.

Internetske stranice:

1. Alter eco, www.dubrovnik.hr , (27.11.2019.)
2. Eco Domus, www.istra-istria.hr (13.07.2019.)

3. Glas Istre, www.glasistre.hr (13.07.2019.)
4. Grad Rovinj, www.rovinj-rovigno.hr (13.07.2019.)
5. Green Globe, www.greenglobe.com (13.07.2019.)
6. Hrvatski opservatorij održivog razvoja turizma, www.crosto.hr (28.08.2019.)
7. Hrvatski turizam, www.hrturizam.hr (20.08.2019.)
8. Ministarstvo zaštite okoliša i energetike, www.mzoip.hr (13.07.2019.)
9. Nagrada za održivi turizam, www.htz.hr (28.08.2019.)
10. Plava zastava, www.pomorskodobro.com (13.07.2019.)
11. Prijatelj okoliša, www.svijet-kvalitete.com (13.07.2019.)
12. Projekt Alter eco, www.dulist.hr, (27.11.2019.)
13. Prostorna izgrađenost grada Rovinja, www.rovinj.lim53.host25.com (13.07.2019.)
14. Regionalni program uređenja i upravljanja morskim plažama u Istarskoj županiji, 2015.,www.istria-istria.hr (02.11.2019.)
15. Regionalni program uređenja i upravljanja na području Dubrovačko-Neretvanske županije, 2015.www.edubrovnik.org. (02.11.2019.)
16. Rovinj:Pokazatelji održivog turizma obalnih turističkih destinacija, www.turizmoteka.hr (28.08.2019.)
17. Službeni glasnik, www.dubrovnik.hr (13.07.2019.)
18. Travellife, www.travellifecollection.com (13.07.2019)
19. Turistička zajednica grada Dubrovnika, www.tzdubrovnik.hr (20.08.2019.)
20. Udruga lijepa naša, www.lijepa-naša.hr (13.07.2019.)

POPIS ILUSTRACIJA

Popis tablica

Tablica 1. Demografska kretanja Rovinja i Dubrovnika.....	20
Tablica 2. Stambena izgradnja prema načinu korištenja od 2001.-2011. godine u Rovinju i Dubrovniku.....	21
Tablica 3. Klasifikacija plažnog prostora u gradu Dubrovniku	24
Tablica 4. Broj točaka ispitivanja i broj uzoraka u gradovima Rovinj i Dubrovnik 2017.-2018.	24
Tablica 5. SWOT analiza Rovinja i Dubrovnika	25
Tablica 6. Opterećenost plažnog prostora u Rovinju i Dubrovniku.....	27
Tablica 7. Smještajni kapaciteti po vrstama objekta u Rovinju i Dubrovniku od 2015.-2018.godine	29
Tablica 8. Promet turista u naseljima primorskih gradova i općina od 2015.-2018. prema turističkim objektima u Rovinju i Dubrovniku	35
Tablica 9. Prikaz koeficijenta turističke funkcionalnosti u Rovinju i Dubrovniku.....	36
Tablica 10. Planirana izgradnja turističkih kapaciteta izvan naselja ugostiteljsko-turističke namjene u 2019. godini	39
Tablica 11. Zastupljenost ekoloških markica u Rovinju i Dubrovniku.....	45

Popis grafova

Graf 1. Vrste plaža s obzirom na temu grada Rovinja	23
Graf 2. Podjela plaža prema temi u gradu Dubrovniku.....	23
Graf 3. Tip plaže prema značajkama plažnog sedimenta u gradu Dubrovniku	27
Graf 4. Promet turista u naseljima primorskih gradova i općina od 2015.-2018.prema posjećenosti u Rovinju i Dubrovniku.....	30
Graf 5. Ukupan broj turističkih dolazaka u Rovinju i Dubrovniku od 2015.-2018. godine.....	31
Graf 6. Promet noćenja u naseljima primorskih gradova i općina od 2015.-2018.prema posjećenosti u Rovinju i Dubrovniku.....	32
Graf 7. Ukupan broj noćenja u Rovinju i Dubrovniku od 2015.-2018. godine.....	33
Graf 8. Prosječan broj dana boravka turista u 2015. i 2018. Godini u Rovinju i Dubrovniku.	34
Graf 9. Prikaz iskorištenosti turističkih smještajnih kapaciteta u Rovinju i Dubrovniku od 2015.g. do 2018.g.....	36

Popis slika

Slika 1. Plava zastava	15
Slika 2. Grb grada Rovinja	18
Slika 3. Grb grada Dubrovnika	19